

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Кафедра історії та археології СХУ ім. В.Далія МОН України;
Інститут археології НАН України;
Спільний відділ ЦДНТП ім. Г.М. Доброва НАН України,
при підтримці
Ягеллонського університету у м. Краків (Польща), кафедра археології;
Університету імені Адама Міцкевича у Познані (Польща), кафедра археології

МАТЕРІАЛИ

XII міжнародної наукової конференції

«Актуальні питання історії, археології, науки і техніки»

Сєверодонецьк
25-26 квітня 2019 року

Сєверодонецьк, 2019

УДК 930+94

Рекомендовано Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 8 від 23.04.2019 р.)

Редакційна колегія:

В.П. Михайлюк., проф., д.і.н.

Ю.М. Бровендер., проф., д.і.н.

О.М. Сапицька., доц., к.і.н.

А.В. Фомін., доц., к.і.н.

Матеріали XII міжнародної наукової конференції «Актуальні питання історії, археології, науки і техніки». Сєверодонецьк, 25-26 квітня 2019 року. – Сєверодонецьк : видавництво СНУ імені В. Даля 2019. – 84 с

Збірник містить Матеріали XII міжнародної наукової конференції «Актуальні питання історії, археології, науки і техніки» яка відбулася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля 25-26 квітня 2019 року м. Сєверодонецьк

Друкується в авторській редакції

УДК 930+94

© Східноукраїнський
національний

університет ім. В. Даля, 2019

NECESSITY FOR CHANGE AND SPECIAL EDUCATION IN SCHOOLS

Armstrong N. *European Expert of International Program « Child Development»* ,
Great Britain

Thinking about my experiences during many years' work with problematic young people led to serious doubts regarding certain areas of traditional special education I have been headmaster of a school right from its start and have seen many pupils come and go. For 30 years, I have worked with teenagers, nearly all of whom have failed to adjust to the standard educational system, and naturally, I have had a good many thoughts on this subject.

Many of the problems I have come across relating to behavioral difficulties proved that the school was the chief cause of them. It is apparent for all to see that disparagement, being told that you are not as clever as others, getting bad marks, etc. will do something to you as a person. We adults know that working people who get unfavorable feedback and negative comments develop aggression, sabotage their job, or leave it. Many of us would say that this sort of ongoing disparagement is a form of persecution likely to cause mental damage. In educationist circles this is termed "social and emotional difficulties".

What we did to improve the situation was to employ the traditional special-educational methods. First the so-called "cross-sectoral meeting". This was attended by six to seven adults plus the pupil, sometimes with a guardian. What the meeting generally did was to describe all the trouble; note down all the lateness, the truancy, the noise and disturbances in class, etc. The conclusion was most often to offer the pupil some form of special education, often separate lessons alone or in groups or classes. In those days, pupils with behavioral problems were put in special observation classes, and pupils with learning difficulties were put in auxiliary classes.

This offer was on the whole directed at providing more of what they had already choked on, that is, more lessons in Norwegian and/or maths. Following a process of this nature I often finished up with a feeling that our attitudes and the action we took contributed to increased feelings of inferiority and increased lack of self-confidence, to

a degree that the whole process of building up a strong and healthy personality was undermined. The help the school tried to give might therefore be part of a reinforced process of rejection.

In 1973 I started as headmaster of a traditional special school for pupils within the category of emotional and social problems. There my suppositions were further confirmed. These pupils had been diagnosed, they knew who they were, what kind of school they would go to and therefore what was expected of them: breaking windows, truancy, drugs and crime. The prognosis for these pupils was very bad. A small minority, however, managed quite well. On the other hand many developed in an anti-social way and some of them died of an overdose. Part of the story is that one of my first acts was to cut away the barbed wire on the school fence. Not many years ago the school used to be nicknamed "Oslo Compulsory Training School".

This could not go on. As early as in the 1970's we therefore started alternative courses, what we called practical project work, in the shape of, for instance, pupils' own businesses. So it was with great satisfaction that we saw that all our suppositions and initiatives began to be reflected in the new curriculum planning. (First the National Curriculum and then Curriculum -97).

The Norwegian educational system was developing in a humanistic direction.. We had been the first to start project teaching, in the 1970's. The National Curriculum of 1997 made project teaching compulsory. The local community, its characteristics and workplaces, was defined as sa vital component of children's education. Practical work was an interwoven subject throughout the curriculum. Practical project work became a separate voluntary subject to be coordinated with the choices of the school and the pupil. In connection with the section on co-operation between the school and its neighborhoods, most of our curriculum was listed in the national curriculum. It may be mentioned that Sollerudstranda school was the very first to initiate pupils' businesses. Since then this has grown into a comprehensive form of education applied also in many other countries.

Therefore we have developed various fields within the framework of the compulsory lessons in project work. One group runs a marina for boats that are lai

up in winter. The pupils have all the customer-contact, write the bills, do the accounting, write letters to the customers, and as a result they learn how to start and run their own business. Theory from the curriculum becomes naturally connected to tasks and situations related to work with the practical project so that the pupils understand the usefulness of, for example, Norwegian and maths.

They comprise ventures, which fit in with our geographical position and local community. Some of the pupils run a car repair shop, others have a keen interest in the natural environment and have built water-steps for salmon in the river. One class has pupils who have become expert in videos and the media. Most of the class want to go in for communication, media, or the subject "Design, shape and colour" in the Upper Secondary School.. The same applies to the pupils who run our canteen. Besides these, there is training for work in kindergartens, for forestry, and boat- building at our Centre for Coastal Culture. Also we co-operate with the businesses in the neighbourhood. There is, for instance, an insurance company nearby pupils join with them in preventing accidents on the fjord. All our projects have well-qualified teachers so that the pupils acquire real competence, and this helps them at the Upper Secondary School or at their place of work.

Our vision for the pupils is that all of them will leave the 10-year compulsory school (introduced in 1997) believing in themselves, convinced that they will do well even though they may have experienced failures in the traditional subjects. I am sure that self-confidence is the best medicine for the disquieting violence, crime and drug addiction characteristic of many young people today. Our hope for Sollerudstranda school today (April 2001) is consequently that it will one day be normalized as part of diversified education in Oslo. A school that young people are free to choose on the basis of their own interests and talents.

Literature

1. UNESCO Convention against discrimination in Education (1960).
2. Recommendation concerning education for international understanding, cooperation and peace and education relating to human rights and fundamental freedoms (UNESCO 1974).
3. World program for Human Rights Education (OHCHR).

CHILDREN AND FAMILY INTEGRATION IN SOCIETY

Breinez I. *Norway, Master of Art, Board Member of the Norwegian Peace Association, Former Director in UNESCO, Vice-President of the International Peace Bureau*

Every component of the early intervention system is relevant to inclusive practices. Stressors created by a child's characteristics can affect family pattern of interaction and influence a child inclusion and may adversely influence a child development as well.

The number of children with intellectual disabilities or at risk worldwide are staggering. The number of children with disabilities in Moldova are around 14 thousands, and it is increasing with one thousand per year during last years.

The early years of life are a period of considerable opportunity for growth and vulnerability to harm. Early intervention program can prevent, sometimes entirely, risk factors from exerting their negative influence on children's development. For children with identified intellectual disabilities early intervention cannot only minimize intellectual delay, but can prevent other secondary complications.

Early intervention conceptualized as supporting the emerging relationship between parents and children. Family-centered intervention is among the general accepted principles of early intervention. Recent research has revealed that young children with intellectual disabilities are at an extraordinary high risk for social isolation from their peers. Without a knowledgeable and well-trained cadre of professionals, there is no hope that comprehensive and optimal early intervention support and services will be provided. Agreeing on "common ground" for professional training is one important step to ensure the availability of well-trained professionals.

The principle of inclusion represents all efforts to maximize the participation of children and families in typical home and communities activities. The ideological and physiological rationales for a principle that encourages full participation of all children in community life are important in their own right, but failure to translate this principle into practice within the early intervention system will likely have numerous adverse

consequences on children development, including limiting the full range of stimulation, restricting social and educational, learning opportunities, etc.

Inclusion emphasizes full involvement of the child in family routines and in social activities with relatives and friends, taking advantage of the entire array of educational and recreational opportunities.

In 2008 we finished a research "Elaboration of the model of early intervention services for children with disabilities in Republic of Moldova";

The purpose of this investigation was to elaborate a model of early intervention services for children with special needs via researching and analyzing the 3 basic elements of this model: a) transdisciplinary team as a vital component of early intervention services for children with disabilities and their families, b) the impact of mother-child interaction on the effectiveness of early intervention services for children with developmental delay and c) professional education in early intervention systems - elaboration of curricula and best practice protocol in informing parents about diagnosis of Cerebral Palsy.

We evaluated the changes in activity of the team of Centre of early Intervention "Voinicel" (transdisciplinary approach) during 2 years of activity, through analysis of team members; opinion and parents perception of changes (interview, questionnaires, focus-group discussions) and ascertained that the Voinicel team are progressing to become a transdisciplinary one; transdisciplinary model is a solution in solving complex developmental problems in early life, there is a necessity for professionals in EI to work together as a team (Wilcoxon coefficient = -2,955;0.005).

For second objective - the study included 20 mothers and 20 their children with Down syndrome. Children were evaluated with the DAYC Scale (Developmental Assessment of Young Children) and mothers' behavior was coded with the Maternal Behavior Rating Scale. We used 3 methods of evaluation of mothers' style of interaction: 1) questionnaires, 2) semi-structured interview and 3) videotape recording of mothers while playing with their children. Results from this analysis indicated that in the group of children with relative accelerated development most of

mothers were sensitive to child's interest, inventive in playing with the child, responsive to the child's behavior and 70% of them were using a moderate directive intervention model. The moderate-directive style of mother-child interaction, adapted to the child medical condition and his behavior, associated with receptive style of interaction, represents an optimal model of parent-child interaction for a good child development in case of developmental problems ($\chi^2 = 10,9$; $p < 0,05$). The suggestive style of interaction with affection has more significant influence on socio-emotional development ($\chi^2 = 11,3$; $p < 0,005$), communicative domain ($\chi^2 = 9,9$; $p < 0,01$) and adaptive-behavioral child abilities ($\chi^2 = 9,3$; $p < 0,01$).

In order to collect deep information about which kind of training requirement are regarded as relevant and about which kind of skills should be trained for professionals working in early childhood intervention, a guideline for a qualitative interview has been elaborated. With this guideline, 50 family physicians, 50 parents and 10 professionals in the field of early intervention have been interviewed in order to draw a common picture of necessary knowledge and necessary competencies a specialist of early intervention should have. On this base a draft version of a curriculum has been elaborated, curricula what was partially implemented via elaboration of a practical "Guide of Early intervention services", didactic materials.

For the elaboration of a Guide of best practice in informing parents about diagnosis of Cerebral palsy we analyzed opinions and degree of satisfaction of 40 parents with CP children, using a questionnaire and a semi-structured interview. For evaluation of children we have used the standard method GMFCS - Gross Motor Function Classification System for Cerebral Palsy (Rosebaum, P., Palisano, R., 1997).

As a result of entire research we proposed a model of Early intervention services providing for children with special needs.

Literature

1. Барт Р. Удовольствие от текста / Барт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика. М., 1989.
2. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. М., 1996.
3. Lipovetsky G. La Troisieme femme / Permanence at revolution du feminin. Ed. Gallimard, 1997.

THE STATE AND DEVELOPMENT OF ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND TURKMENISTAN AT THE PRESENT STAGE

Annagurbanov B. *Is a 2nd year student of the IA-18di-2 group*

Supervisor: Professor, Head of the Department of History and Archeology

Mykhailyuk V.

Determinants for the development of Ukrainian-Turkmen relations are: the Treaty of Friendship and Cooperation (1992), the Protocol on the Establishment of Diplomatic Relations (1992), the Protocol on Cooperation and Coordination of Activities between the Ministries of Foreign Affairs (1992), the Consular Convention (1998), Agreement on the further development of interstate relations (2002). These documents set out the basic principles of bilateral relations in the political, economic and humanitarian spheres.

Trade and economic relations between Ukraine and Turkmenistan are based on the following main treaties and agreements: Free Trade Agreement between Ukraine and Turkmenistan (1994); Agreement on Cooperation and Mutual Assistance in Compliance with Tax Legislation (2001); Agreement on Mutual Encouragement and Protection of Investments (1998). Agreement on long-term trade and economic cooperation (2011). In general, relations in the trade and economic sphere at the intersectoral, sectoral and interregional levels are regulated by more than fifty agreements, treaties and other legal acts.

Basic agreements regulating cooperation in the economic sphere are supplemented and specified by a number of contractual legal acts in the field of industry: Agreement on processing and transportation of export-import and transit cargo of Turkmenistan, Agreement on organization of mutual supplies of raw materials and light industry products; Protocol for reconciliation of payments for products supplied by clearing in accordance with the Intergovernmental Agreement on Trade and Economic Cooperation between Ukraine and Turkmenistan and the Agreement on Determining the Basis and Principles of Development of Bilateral Trade and Economic Relations for 1995 and subsequent years.

The established legal framework of bilateral relations also has appropriate conditions for the development of interregional cooperation. To date, the following have been signed and are in force: Agreement between the capital of Ukraine, the city of Kyiv, and the capital of Turkmenistan, the city of Ashgabat (2001); Agreement between the Odessa Regional State Administration and the Akhal Velayat on cooperation in trade, economic, scientific, technical and humanitarian fields (2001); Agreement between Illichivsk City Council and Turkmenbashi City Council on Trade, Economic, Scientific, Technical and Humanitarian Cooperation (2001); Agreement between the Donetsk Regional State Administration of Ukraine and the Khakimlik of the Balkan Velayat of Turkmenistan on trade, economic, scientific, technical and humanitarian cooperation (2005); Agreement between the Donetsk Regional State Administration of Ukraine and Khyakimlik of the Lebap Velayat of Turkmenistan on trade, economic, scientific, technical and cultural cooperation (2012); Agreement between the Kharkiv Regional State Administration of Ukraine and Khyakimlik of the Mari Velayat of Turkmenistan on trade, economic, scientific, technical and cultural cooperation (2012).

As of January 1, 2017, the legal framework of Ukrainian-Turkmen relations included 135 signed documents of interstate, intergovernmental, interdepartmental and interregional nature, and at the end of 2019 their number is more than 150. They are guidelines that allow for mutually beneficial cooperation in almost all areas of mutual interest.

Thus, economic cooperation is mutually beneficial for both countries and has a great future in the future.

DEVELOPMENT OF POLITICAL RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND TURKMENISTAN AT THE TURN OF XX - XXI CENTURIES

Dzhumageldiyev A. *3rd year student of group IA-17di*

Supervisor: Professor, Head of the Department of History and Archeology

Mykhailyuk V.

The collapse of the USSR led to the emergence of a number of new independent states. This required the formation of modern relations between them in all spheres of interstate and international cooperation. The main ones were political, economic and humanitarian.

They gained dynamic development between Ukraine and Turkmenistan. Turkmenistan recognized Ukraine as an independent state on December 20, 1991. Diplomatic relations between Ukraine and Turkmenistan were established on October 10, 1992.

They acquired special significance and fruitfulness in the first years of the XXI century. Political contacts at various levels were a priority. It was these contacts that laid an important foundation for the development of political relations and the formation of an effective legal framework. The latter determined the directions and success in all spheres of interstate and international cooperation.

First, during 2001-2019, political contacts took place at the highest level, which is characterized by visits by presidents.

Thus, in April 2002, a Joint Communiqué was adopted following the official visit of the President of Ukraine to Turkmenistan.

In September 2011, the President of Ukraine paid an official visit to Turkmenistan.

In March 2012 - the state visit of the President of Turkmenistan to Ukraine.

In February 2013 - the state visit of the President of Ukraine to Turkmenistan.

In October 2015 - the official visit of the President of Ukraine to Turkmenistan.

It was during the visits at the highest level that the main strategic directions of the next interstate and international cooperation were determined, which were then specified, secondly, during the mutual visits of high-level official delegations.

According to the author's own estimates, between 2001 and 2019, four to twelve official visits of high-ranking officials of both countries took place.

Among them are the visits of foreign ministers (2013 and 2015).

In general, 2013 is the most fruitful year. January 29-30 - working visit to Turkmenistan of the Vice Prime Minister of Ukraine, Co-Chair of the Joint Ukrainian-Turkmen Intergovernmental Commission on Economic, Cultural and Humanitarian Cooperation, during which an extraordinary meeting of the QMS was held; March 27-30 - working visit of the Minister of Culture of Ukraine to Turkmenistan; April 27-28 - working visit of the Minister of Energy and Coal Industry of Ukraine and the Minister of Infrastructure of Ukraine to Turkmenistan; May 21-22 - visit of the Minister of Ecology and Natural Resources of Ukraine to Turkmenistan; September 26 - Meeting of the Minister for Foreign Affairs of Ukraine with the Deputy Chairman of the Cabinet of Ministers, Minister for Foreign Affairs of Turkmenistan RO Meredov in the framework of participation in the 68th session of the UN General Assembly; October 17-18 - visit of the OSCE Chairman-in-Office, Minister for Foreign Affairs of Ukraine and Minister of Energy and Coal Industry of Ukraine to Turkmenistan to participate in the International High-Level Conference "Energy Security and Sustainable Development - OSCE Perspective"; October 25-26 - working visit of the Vice Prime Minister of Ukraine, Co-Chair of the Joint Intergovernmental Commission on Economic, Cultural and Humanitarian Cooperation to participate in the celebrations on the occasion of the 22nd anniversary of Turkmenistan's independence; November 12-15 - working visit of the Minister of Education and Science of Ukraine to Turkmenistan to participate in the International Exhibition and Conference "Education, Sports and Tourism in the Age of Power and Happiness"; December 2-4 - working visit of the Minister of Health of Ukraine to Turkmenistan to participate in the International Conference on Noncommunicable Diseases; December 5-6 - working visit of the Deputy Chairman of the Cabinet of Ministers, Minister of Foreign Affairs of Turkmenistan RO Meredov to Ukraine to participate in the OSCE Ministerial Summit, etc. It was during these visits that specific measures of joint cooperation in various spheres of interstate and international cooperation were developed.

Third, political relations were concretized in the process of establishing concrete cooperation at the regional level.

A typical example is the agreements of 2012: between the Donetsk Regional State Administration of Ukraine and Khyakimlik of the Lebap Velayat of Turkmenistan and between the Kharkiv Regional State Administration of Ukraine and Khyakimlik of the Mari Velayat of Turkmenistan on trade, economic, scientific, technical and cultural cooperation.

Fourth, political relations were manifested and implemented in contracts and agreements between individual industrial, medical, scientific, educational, etc. enterprises and institutions. Typical examples are: the agreement between the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine and the Chamber of Commerce and Industry of Turkmenistan on the establishment of the Business Council and its rules of procedure (2009); the same year agreement on cooperation between the National Transport University (Kyiv, Ukraine) and the Turkmen State Institute of Transport and Communications (Ashgabat, Turkmenistan); 2015 agreement on mutual cooperation between the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine and the Turkmen Agricultural University named after SA Niyazov and many other agreements and treaties.

Thus, it can be stated that the political relations between Ukraine and Turkmenistan in the XXI century had a dynamic and mutually beneficial development, had a positive effect on cooperation in various socio-economic, cultural and many other areas.

LITERATURE

1. Legal framework between Ukraine and Turkmenistan [Electronic resource] - Access mode - <https://turkmenistan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-tm/legal-acts>
2. Mateleshko Y. Cooperation between Turkmenistan and Ukraine in the field of science and education // Gileya: scientific bulletin, 2016. - Issue. 114. - P. 389-392.
3. Bilateral relations between Ukraine and Turkmenistan at the level of heads of state [Electronic resource]. - Access mode: [http://svit.ukrinform.ua/Turkmenistan/turkmenistan.php? Menu = attitudes](http://svit.ukrinform.ua/Turkmenistan/turkmenistan.php?Menu=attitudes).

FOLK TRADITIONS OF SLOBOZHANSCHINA POPULATION.

Bilan I. *Undergraduate student of the group SOI-18sm Faculty of Law of SNU. V. Dalia.*

Sloboda Ukraine (Slobozhanshchina) is historical and geographical Ukrainian region, which includes the eastern regions of modern Ukraine (Kharkiv region, southeast of Sumy region, northern regions of Luhansk region and Donetsk region).

"Slobozhanshchina is one of several regions of Ukraine, formed on the wilderness of the Wild Steppe between the indeterminate political boundaries of the three states -Russia, the Commonwealth and the Crimean Khanate during the XVII-XVIII centuries. Long time the intermediate position between the forest and the steppe, the settled and the nomadic population, on intersections of ancient tracts open to both trade, diplomacy, and horrific, devastating robberies made this area a zone of intense contacts and interactions of different civilizations and cultures" [2, p. 6].

The purpose of this report is to examine the folk traditions and lifestyle of the population Slobozhanshchina.

For most of the territory of Ukraine, including Slobozhanshchina, is characteristic of one type of traditional dwelling. The basis for it should be considered sedentary farming life, life and related rituals and customs.

Combating the natural element, the desire for a variety of means to appease it, the desire to ensure the reliability and durability of new housing – all this was reflected in the customs and rituals associated with the choice of place, time construction of housing, its bookmarks, completion of construction. Bookmark new houses, the beginning of the construction of the manor was always accompanied by many ceremonies.

Most attention was paid to choosing a place to live. Was forbidden to build on the place where the road used to go, had someone killed or maimed, was a house burnt with lightning. "Unclean" and unsuitable for construction of the house, there was also a place where, according to legend, there was a ghoul."Clean", happy, suitable for

building a home were considered places where cattle lay, ants were kept (the latter acted as a symbol fertility).

From the descriptions of the national construction of the Slobozhanshchina, preserved in different documents, it is possible to learn that the Slobodchanka built wooden houses, walls weaved from the tail and treated with clay, and in some localities amounted to stone. The roofs were laid with straw. The edges of the roof were diverted from the wall and spiraled on whiskers that were supported by the columns. Thanks to this, the houses gained more attractive original shape.

A special place in the interior of the house was given to the stove, which is in Slobozhanshchina called "varista". It was smeared with clay, then bleached. There were furnaces with embossed samples different colors, as well as painted – with a variety of decor.

For a long time, the bulk of the settlers in the territory of Slobozhanshchina kept the traditions of their ethnic areas where they used to live. In the future, psychology actually Slobozhan, their demeanor, labor customs, attitudes to religion are few than differed from Ukrainian other ethnographic regions of Ukraine.

In the spiritual culture of the Slavs, a significant place was occupied by the religious sphere. Attending a church was considered an obligation for every peasant.

Public leisure was an important part of the Slobozian life- "streets", "evening parties", "parties", during which children, youth and adults sang songs, danced, played different games.

Slobozhans kept ancient rites connected with the main events in life of a person: birth, marriage and death.

The first ritual action was christening. The midwife transfers the newborn baby to her godfather and says: "hold you newborn, and us offer a prayer and be baptized".

Wedding in Slobozhanshchina has long attracted the attention of ethnographers, playwrights, artists and scientists. Mostly weddings were played after the Intercession, because it is the continuation of the human race and the keeper of all that goes on life on earth.

Rituals and customs associated with a sad event complete the life of a person, and it is with death. A complex system of funeral rites, the main whose idea was to honor the dead and the cult of their ancestors.

All the actions that were carried out during the burial of the deceased were aimed at both ensuring the successful transition of the "soul" of the deceased into the world of ancestors, and so on protecting the living from the harmful effects of the "spirit" of the dead. After all, death meant tearing away from the body not only the "soul", but also the "spirit" that could "return" and vampire the living.

After the burial, commemorations were held with obligatory use ritual dishes. They also commemorated the deceased after nine days (nine), forty (forty) and a year later (anniversary).

In the XIX century in Slobozhanshchina there was a whole complex of calendar and household holidays and ceremonies. Especially a lot of them were in the spring-summer cycle. Slobozhane adhered to posts (Filippov, Great Post, Petrovka, Uspensky), and believed in different beliefs regarding the days of the week. Monday started any important matters. The female part of the population should respect the environment, because "Wednesday -Secret Girl "takes care that women do nothing on this day: not washed heads, do not scratch your hair. On Friday it was impossible to spin, wash, gillinen, shake soot, smear oven. For Holy Friday, which in Slobozhanshchina identified with the image of "Fate", the summer housewives prepared gifts – bread, salt, a spoon, a little fish soup or gruel, and all this was laid on a table laida tablecloth. Sunday was considered a holy day. To work on this day is a greater sin than on church holidays. IN late 19th century these beliefs are gradually disappearing.

In Slobozhanschyna, all the main holidays of the Orthodox Church were celebrated.

So, the festive and ceremonial sphere as an organic part of spiritual life Sloboda was based on inherited from previous generations the best folk traditions. Here, as in other ethnographic regions of Ukraine, there was an interweaving of ancient pagan rituals with Christian traditions. However, the Slobodian had their own peculiarities.

References

1. Berduta M.Z. Sviata, obriady ta zvychai slobozhan (XIX - poch. XX st.) / M. Z. Berduta. URL: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/1999/article.html?n=707>
2. Kravchenko V. V. Slavnykh pradidiv velykykh... / V. V. Kravchenko // Bahalii D. I. Istoriia Slobidskoi Ukrainy. – Kharkiv: «Osnova», 1990. – S. 1-12.
3. Piskun O. O. Osnovni etapy y aspekty doslidzhennia istoryko-etnohrafichnoho rehionu «Slobozhanshchyna» / O. O. Piskun. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ist_2012_44_39

COMPUTER GAMES AS A WAY OF REMOTE TYPE OF HISTORICAL INFORMATION

Sapytska O. *PhD in History, Associate Professor, Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

Digital media offer different forms of manipulation of information for the purpose of detailed reproduction and transmission of the past. They have benefits that enhance, complement, and compete with print media. Print and digital are different media that have different strengths and weaknesses and have different effects on the perception of factual material contained in them. It is digital media that has largely influenced the formation of the so-called open learning environment [1]. This technology creates an active learning environment that aims to provide the audience with a clear historical interpretation of certain past phenomena, and invites participants in the educational process to reflect on the depth, complex relationships, alternatives, and specific situations often found in the context of historical material. Or which do not emphasize the lack of lecture time. In these circumstances, new digital technologies are becoming important tools that help comprehensively uncover all aspects of history, transforming the cognitive role of the student from passive to active. Thanks to audio-visual content, it is possible to integrate a larger amount of «passing» historical information into teaching, to make it interesting for the «information civilization» audience.

In its development the computer games have been several qualitatively different stages of development, each characterized by not only the quality of graphic

reproduction and ease of interface, but the content of relevant content. It was the history-oriented computer games that have shown the highest quality transformation in this sense. By the end of the 2000s, a computer historical game appealed not so much to the accuracy of historical information but to stereotypes [2].

An important point in the development of historical computer projects, was the possibility of a full reflection of reality played out in the game events. Computer strategies incorporate a variety of historical information, and the player chooses close simulations of the historical past; the game carries different types of alternative storytelling. With the development of computer technology, the improvement of graphics gradually began to develop a genre of computer game, such as RTS (real time strategy), to date one of the leading genres in the gaming industry. A new global strategy genre was formed based on this genre RTS. A historical computer game is attractive to players in that its dynamic characteristics are based on enabling the user to actively intervene in the course of the main historical events.

The task of developers of historical projects was to create not just games based on historical events, but a series of historical reconstructions. An equally important component of historical play is the creation of an atmosphere of a historical era. Similar effects are achieved through various graphic designs and models that display a degree of certainty of the reality of time.

Wargames is a computer strategy game that simulates military operations in which the player simulates a historical event that occurred during a certain historical period. Each player controls a set of troops of a certain historical period, military units move and fight according to the rules that reflect the tactics of this historical period. Recently, game developers have continued to use military themes to prepare game scenarios. The problem of war as a sociocultural crisis is beginning to be seen in new ways in game projects. This gives a different meaning to the concept of «historical computer game». The technological advances of modern computers make it possible to create the most realistic picture of the historical reality of a project played out in a particular project. Such attempts at psychological impact are only just beginning to

penetrate game development. The most popular topic in the last 20 years of the development of computer games – «World War II» - still has not lost its popularity.

These features of computer strategic games can be used in history lessons in secondary and high school, because teenagers, as an age group, have their own psychological characteristics of communication with a teacher and their own psychological characteristics of perception and assimilation of information. Often the «dry» factual material that history books offer to students seems uninteresting to them. Accordingly, that which is not interesting is not remembered, and vice versa.

Historical computer games can directly affect the self-educational component of players. Scenarios of historical games largely support mass historical stereotypes, contribute to their consolidation and distribution. At the same time, in some countries, developers do not adhere to historical reliability, but within political expediency, which leads to a distortion in the perception of historical information by some social groups of the population of these countries, especially young people.

Dynamic scenarios of computer games make it possible to form a contour of the structure of historical information, within the framework of which each user can have an active influence on the solution of game problems, correlate his presentation with the specifics of the era of the proposed game. The scenario of a historical computer game allows the researcher to understand the meanings of game tasks, determine the degree of correctness of the use of historical data, and identify stereotypes on which game developers rely.

In addition to the world-famous historical computer games, the scenarios of which immerse players in the historical details of the era of antiquity, the ancient and medieval East or World Wars, we would like to dwell on another topic that directly reflects the capabilities of computer games as a tool for a remote type of historical information on a global scale.

This is the theme of Chernobyl. In 2007, few young people were interested in the nuclear tragedy in Ukraine. And if they heard about this technological disaster, they did not know the extent of the destruction and the consequences. Everything changed when the Ukrainian company GSC Game World released the S.T.A.L.K.E.R. (Shadow

of Chernobyl – 2007; Clear Sky – 2008 and Call of Pripjat – 2009). These were games in the computer role-playing game (CRPG) genre, in which participants take on certain roles and collectively create a story or follow an existing history, acting in fictitious situations in accordance with their roles. Unlike someone who watches a movie or reads a book that is a passive participant, the RPG player himself makes the decisions that make up the plot. That is, in the case of games on historical subjects, players model story reality in accordance with their knowledge and skills, which further immerses the player in the history.

Developers in this series of games S.T.A.L.K.E.R. although created an «alternative history of Ukraine», but they created a surge of interest in the true history of the Chernobyl disaster, its causes and consequences, and to the realization of how the disaster affected the future history of Ukraine itself in the context of world history. The third part of this series of computer games is distinguished by the relatively high historical reliability of the game locations, since the developers made a visit to the Exclusion Zone to fix the details, and together with the players of the first two parts studied the film-photo chronicle of events.

At the moment, there are five of the most ambitious and detailed computer games in the historical locations of Pripjat and Chernobyl. In addition to the mentioned series S.T.A.L.K.E.R. we will also highlight games such as «Fear the Wolves», which takes place in the Chernobyl zone with a total area of 25 km². «Wareface» – the modes of this game allow the player to find himself in the abandoned city of Pripjat. «Call Of Duty 4: Modern Warfare» – a game in which there is a 15-minute mission in Pripjat. «Chernobyl VR Project» - an interactive virtual tour that allows the user to wander around certain places in Pripjat (3 locations are currently available: a school, a hut and an apartment building) and view documentary 360 ° videos and photos. All this with the comments of the creators, as well as with audio recordings of the stories of people who once lived here.

These computer games, which cover a large-scale audience of players of all generations in many countries, in our opinion, serve as effective transmitters of historical information.

So, at present historical computer game is facing such important tasks as: maximum reliability of historical information, high-quality transfer of information by improving the technical component of games, as well as gradually combining genre features and formation of a single complex space of historical computer game.

References

1. Tanaka S. (2009) Digital Media In History: Remediating Data And Narratives // Access mode: <https://www.historians.org/publications-and-directories/perspectives-on-history/may-2009/digital-media-in-history> - Title from the screen.
2. Overmars M. (2012) A Brief History of Computer Games // Access mode: https://www.stichtingspel.org/sites/default/files/history_of_games.pdf - Title from the screen.

ВНЕСОК УКРАЇНИ В ОСВОЄННЯ ЦІЛИННИХ ЗЕМЕЛЬ СРСР

Бабкін Ю. студент групи ООП – 18д Інституту економіки та управління.
Науковий керівник – к.і.н., доц. Фомін А.В

Освоєння цілинних земель, або освоєння цілини, – це комплекс заходів з ліквідації відставання сільського господарства і збільшенню виробництва зерна в СРСР в 1955 – 1965 рр. шляхом збільшення посівних площ за рахунок введення у використання земельних ресурсів в Казахстані, Поволжі, Уралі та Сибіру РРФСР, які не знаходились до цього у сільськогосподарському обігу та активно не використовувались.

В перші повоєнні роки СРСР зіткнувся з проблемою нестачі харчових продуктів. Це наслідок впливу відразу кількох факторів:

- падіння ефективності сільського господарства через знищення активних сільгоспвиробників в часи колективізації та великі воєнні втрати економічно-активного населення на селі;
- технічна та технологічна відсталість аграрного сектору СРСР;

- абсолютна незацікавленість селян у результатах праці за колгоспно-радгоспної системи;
- розширення території СРСР в результаті завоювань у західній Україні, західній Білорусі, в Прибалтиці тощо та знищення активних сільгоспвиробників в ході колективізації в цих регіонах;
- неефективна модель сільськогосподарського виробництва в колгоспах та радгоспах;
- резервування продовольства на випадок наступної війни, продовольча допомога країнам соціалістичного табору;
- зростання темпів збільшення населення в республіках СРСР.

Ідею освоєння нових земель запропонував Перший секретар ЦК КПРС М.Хрущов у лютому 1954 р. Для найшвидшого розв'язання зернової проблеми в СРСР, підйому сільськогосподарського виробництва пропонувалось тоді зорати й засіяти гігантські степові простори в східних регіонах Радянського Союзу, де були складні кліматичні умови, не існувало виробничої бази, соціальної інфраструктури.

Освоєння цілини провадилося за рахунок матеріальної бази та ресурсів Європейської частини СРСР, звичайно ж і України. Передбачалося спрямувати на цілину величезні фінансові, людські, матеріально-технічних ресурси, значним чином за її рахунок.

Пленум ЦК КПРС 2 березня 1954 року прийняв постанову «Про подальше збільшення виробництва зерна в країні і про освоєння цілинних і перелогових земель».

Освоєння цілинних і перелогових земель в 1954 р. розпочалося, головним чином, зі створення радгоспів та без будь-якої попередньої підготовки, при повній відсутності інфраструктури – доріг, зерносховищ, кваліфікованих кадрів, ремонтної бази для техніки. Вже 22 лютого 1954 вирушив перший ешелон комсомольців-трактористів з Київщини, які мали працювати у Федорівському районі Кустанайської області Казахстану. На початку березня лише з

Дніпропетровської та Вінницької областей до Казахстану прибули 460 механізаторів, з Херсонщини їх було 327. А до кінця березня 1954 р. з України на освоєння цілинних земель виїхали вже 20 тис. осіб, в основному це були механізатори, майже 11 тис. вирушили до Казахстану. Упродовж 1954 – 1955 рр. на цілину виїхали понад 60 % випускників сільськогосподарських вузів, технікумів та професійно-технічних училищ. У 1954 – 1955 рр. до районів освоєння нових земель Казахстану з України прибули понад 93 тис. осіб. Значною була кількість спеціалістів управлінської ланки, які працювали директорами радгоспів, агрономами, бухгалтерами. Велику допомогу надала Україна цілинникам кадрами масових професій. У 1955 р. з усіх її областей були направлені в цілинні райони 3100 будівельників з устаткуванням для будівних робіт, котрі споруджували пункти заготівлі зерна, елеватори, господарські, житлові та культурно-побутові об'єкти. Цілинниками стали понад 5 тис. жінок з України, які працювали вчителями, медпрацівниками, зв'язківцями, доярками, трактористками та ін. Щоліта на сезонні роботи добровільно їхали з України сотні тисяч студентів, демобілізованих воїнів строкової служби та інші.

Упродовж 1954 – 1956 рр. з України цілинники одержали 200 тис. тракторів, велику кількість комбайнів та іншої сільськогосподарської техніки. Понад 90 підприємств Києва, Харкова, Дніпропетровська, Львова, Одеси виконували державні замовлення з виробництва тракторів, бульдозерів, плугів, кранів, запчастин, різного устаткування. Важливе значення мало постачання з України до цілинних районів будівельних матеріалів, продовольства, худоби, посівних матеріалів. З Чернівецької області у 1961 р. було направлено до Казахстану понад 1580 голів племінної худоби. Направлялися медикаменти та устаткування для лікарень, усе необхідне для оснащення шкіл та будинків культури.

Загалом у 1954 – 1961 рр. майже 42 млн га цілинних і перелогових земель були зорані. Вже 1954 р. цілина дала близько 40 % валового збору зерна в СРСР. Програма принесла результати, хоча з України вичерпувала ресурси, потрібні

для розвитку її сільського господарства. Тож не дивно, що через це аграрний розвиток традиційних районів землеробства суттєво загальмувався.

За короткий час у цілинних районах вдалося створити сотні нових радгоспів. Казахстан перетворився в один із найпотужніших виробників зерна. Велику кількість радгоспів, які були основною формою організації сільськогосподарського виробництва в цілинних районах, створили вихідці з України: «Київський», «Харківський» у Кустанайській обл., «Херсонський» в Акмолинській обл., «Чернігівський», «Сімферопольський», «Одеський», «Львівський» та ін. Упродовж 1954 – 1956 рр. на казахській землі посланці з України заснували 54 радгоспи, з Білорусі – 22. У 1956 р. в радгоспах Казахстану, Західного Сибіру та Північного Кавказу працювали понад 75 тис. українських юнаків та дівчат. Багато українців оселилися на цілинних землях і залишилися там жити. Був даний поштовх для швидкого розвитку східних регіонів СРСР – виникли нові електрифіковані селища й міста, були прокладені автомобільні шляхи. Освоєння цілини супроводжувалося глибокими соціально-економічними змінами в житті місцевих мешканців.

Проте це був екстенсивний шлях розвитку сільського господарства. Невисока врожайність, відсутність належної матеріально-технічної бази та соціальної інфраструктури, нелегкі умови праці й побуту людей ускладнювали освоєння цілини. У ході освоєння цілини були допущені прорахунки: масова оранка степів викликала низку негативних екологічних наслідків, зокрема вітрову ерозію ґрунтів. Серйозною проблемою стало те, що чимало зернових господарств створювалися на малопродуктивних землях, упродовж тривалого часу такі господарства були збитковими та існували за рахунок дотацій з державного бюджету.

Подальший розвиток зернового господарства в цілинних районах потребував дедалі більших капіталовкладень з державного бюджету. Уряду не вдалося досягти запланованого збільшення сільськогосподарського виробництва. Вже у 1963 р. СРСР постав перед необхідністю закуповувати зерно за кордоном.

Загальний збір зернових на цілиних землях становив: у 1950 р. – 25,6 мільйонів тонн (31,5 % від збору зерна по всьому СРСР), у 1960 р. – 58,7 мільйонів тонн (46,8 %), у 1976 р. – 52,6 мільйонів тонн (36,9 %). У наступні роки, у серед. 1980-х, цілині землі займали 29,5 % усієї посівної площі СРСР, збір зерна з них становив 18 % від загального по країні.

Програма освоєння цілини сприяла розширенню посівних площ у СРСР та дала змогу збільшити зернове виробництво, проте вона дала переважно короткостроковий ефект. Не бралися до уваги природні умови степів з їх піщаними бурями та суховіями, придатної до місцевих умов культури обробки ґрунтів і адаптованих до клімату сортів зернових. Як наслідок, освоєння цілиних земель перетворилося в чергову авантюру де на кожному кроці процвітали аврали, штурмівщина та плутанина. Тож не дивно, що ще одна авантюра радянського керівництва завершилась провалом. Великі втрати часу, людських і матеріальних ресурсів, які б можна було витратити на розвиток нових технологій, пішли в нікуди. І саме це призвело до залежності СРСР від розвинених країн Заходу, що експортували продовольство до неї. Україна зробила вагомий внесок в освоєння цілини, зокрема, забезпечуючи її кадрами механізаторів, спеціалістів сільськогосподарського виробництва, матеріально-технічно оснащуючи цілині господарства.

Література

1. Павленко, Донець. Друк. слово 2008 № 4 «Внесок України в розвиток аграрної сфери Казахстану (50-ті роки ХХ століття)» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/2098/1/Павленко%2C%20Донець.%20Печ.%20слово%202008%20№%204.pdf> (дата звернення: 19.04.2019)
2. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Освоєння_цілиних_земель (дата звернення: 15.04.2019)
3. Енциклопедія Історії України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Tsilynykh_osvoieniia (дата звернення: 12.04.2019)

К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ ЖИЗНЕОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОНЕЦКОГО ГОРНО-МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО ЦЕНТРА ЭПОХИ ПОЗДНЕЙ БРОНЗЫ (ПО МАТЕРИАЛАМ КАРТАМЫШСКОГО КОМПЛЕКСА)

Бровендер Ю.М. – *д.и.н., доц., проф. кафедры истории и археологии ВНУ им. В. Даля*

Одним из наиболее выразительных памятников Донецкого горно-металлургического центра (ДГМЦ), как, впрочем, и всей Восточной Европы, давшим помимо свидетельств металлопроизводства сведения о бытовой составляющей жизни древних горняков-металлургов эпохи поздней бронзы, является поселение Червонэ озеро-3 [Бровендер, 2006, 2010; Бровендер, Отрощенко та ін., 2010; Brovender, 2009]. Данный памятник представляет особую значимость и в силу того обстоятельства, что изучается в комплексе с горными выработками, техногенными участками и производственными мастерскими, а это, в свою очередь, позволяет приблизиться к пониманию как организации горно-металлургического производства [Ottaway, 2001, p. 91] исследуемого комплекса в эпоху поздней бронзы, так и организации его жизнеобеспечения.

Памятник, площадью около 1 га расположен в долине пересохшей реки, в 250-300 метрах на юго-восток от рудников Червонэ озеро-I, IV или в 100 м на юг от рудника Червонэ озеро-III. Общая исследованная раскопками площадь поселения составила 376 м². В его пределах выявлено три постройки. Близко расположенные друг к другу, они образуют единый жилищно-хозяйственный комплекс (ЖХК) усадебного типа «Г» - образной формы [Бровендер, 2010]. Особенность архитектуры комплекса, а также характер выявленного материала дает основание полагать, что каждая из построек выполняла определенную функцию. Постройка-1 использовалась как жилое строение, постройка-2 - производственное, постройка 3 - культовое.

Центральное место в комплексе занимает постройка-1. В юго-западной части к ней примыкает постройка-2, а в юго-восточной части постройки-1, почти симметрично постройке-2 – постройка-3.

Бросается в глаза весьма ограниченное здесь количество свидетельств не металлопроизводственной сферы деятельности. Аналогичная ситуация прослеживается и на других памятниках ДГМЦ. Так, на трех поселениях горняков-металлургов (Пилипчатино-1, 2; Клиновое-2) найдено всего лишь 16 костяных орудий для обработки кожи [Татаринов, 1993, с. 75]. В этом отношении все они существенно отличаются от поселений срубной культурной общности, находящихся за пределами ДГМЦ. В качестве примера приведем следующую статистику. На Степановском поселении бережновско-маевской срубной культуры найдено 65 костяных орудий кожевенного производства, а также различные предметы быта из кости [Усачук, 2012, с. 141, 155]. На стратифицированном поселении Лиман, представленного культурными напластованиями покровско-мосоловской (ПМСК) и бережновско-маевской срубной культуры (БМСК) коллекция костяных изделий насчитывала 45 орудий кожевенного и 6 гончарного производства [Усачук, Бровендер, 1993]. На поселении ПМСК Капитаново-1 орудия кожевенного производства составляют 60, гончарного – 3, ткачества – 8 изделий [Усачук, 1996]. Даже на специализированном поселении ПМСК-БМСК Усово озеро орудия кожевенного производства насчитывают 109, а керамического производства 2 экземпляра [Березанская, 1990, с. 49-51]. И причина столь существенного количественного несоответствия орудий неметаллопроизводственной сферы деятельности состоит далеко не в величине раскопанной площади поселений. По количеству костяных орудий неметаллопроизводственной сферы деятельности памятники ДГМЦ существенно отличаются и от памятников Каргалинского горно-металлургического центра. В условиях примерно одинаковой номенклатуры костяных изделий (Каргалы – 15, а Картамыш – 16 наименований), количество орудий гончарного производства на Каргалах, в сотни, а кожевенного, в десятки раз превышают аналогичные изделия Картамыша [Антипина, 2002; 2004, с. 224 табл. 7.21; Бровендер, Отрощенко та ін., 2010].

Возможно, причина столь существенных отличий в хозяйственной составляющей обитателей ГМЦ лежит в особенностях организации жизнеобеспечения Каргалинского и Картамышского горно-металлургических комплексов, представляющих собой две культурных традиции срубной общности – покровско-мосоловскую и бережновско-маевскую.

Литература

1. Антипина Е.Е. Археозоологические исследования на Горном / Е.Е. Антипина // Древнейшие этапы горного дела и металлургии в Северной Евразии: Каргалинский комплекс: Материалы симпозиума. – М., 2002. – С. 25-26.
2. Антипина Е.Е. Археозоологические материалы / Е.Е. Антипина // Каргалы. – Т. III. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С. 182-239.
3. Березанская С.С. Усово озеро. Поселение на Северском Донце / С.С. Березанская. – К.: Наук. думка, 1990. – 150 с.
4. Бровендер Ю.М. Производственная постройка 2 поселения Червонэ озеро-3 / Ю.М. Бровендер // Эпоха металла Восточной Европы (история исследования, публикации). – Археология восточноевропейской лесостепи. – № 20. – Воронеж: ВГУ, 2006. – С. 129-145.
5. Бровендер Ю.М. Поселение Червонэ озеро 3 Донецкого горно-металлургического центра эпохи бронзы / Ю.М. Бровендер // ДАЗ № 13/14. – Донецк: ДонНУ, 2010. – С. 203-221.
6. Бровендер Ю.М. Картамышский комплекс гірничо-металургійних пам'яток бронзового віку в Центральному Донбасі / Ю.М. Бровендер, В.В. Отрощенко, А.Д. Пряхін // Археологія. – № 2. – 2010. – С. 87-101.
7. Татаринов С.И. Древний металл Восточной Украины. Очерки истории горного дела, металлургии и металлообработки в эпоху бронзы / С.И. Татаринов. – Артемовск, 1993. – 153 с.
8. Усачук А.Н. Результаты анализа костяных изделий срубного поселения Капитаново-I / А.Н. Усачук // Доно-Донецкий регион в системе древностей эпохи бронзы восточноевропейской степи и лесостепи: Тез. докл. и материалы рос.-укр. научн. конф. и второго укр.-рос. полевого археолог. семинара. – Вып. 2. – Воронеж, 1996. – С. 60-63.
9. Усачук А.Н. Коллекция костяных изделий Степановского поселения / А.Н. Усачук // Бровендер Ю.М. Степановское поселение срубной общности на Донском кряже. – Алчевск: ДонДТУ, 2012. – С. 140-156.
10. Усачук А.Н. Изделия из кости поселения поздней бронзы у с. Лиман / А.Н. Усачук, Ю.М. Бровендер // Древние культуры Подонцовья. – Луганск, 1993. – С. 175-186.
11. Brovender Yu. M. Copper ores of the Northern Pontic region as raw materials for production activity in the paleometal age (based on the study of the Kartamysh ore mining and metallurgy complex) / Yu. M. Brovender // BPS. – № 14. – Poznan, 2009. – P. 103-123.
12. Ottaway Barbara S. Prahistorische Archaometallurgie / Barbara S Ottaway (Verlag Marie L. Leidorf). – 1994. – 278 p.

РІЗНОМАНІТНІСТЬ НАВЧАННЯ: ТЕХНОЛОГІЇ І ТРАДИЦІЇ

Волкова О., магістрантка 2 ОКР (гр. СОІ-18дм) кафедри історії та археології Східноукраїнського національного університету імені В.Даля

Науковий керівник: **Сапицька О.М.**, к.і.н., доцент кафедри історії та археології Східноукраїнського національного університету імені В.Даля

Технологічний прогрес, який триває протягом багатьох років, призвів до значних змін у житті людини – змін, які до нього були неможливими або принаймні щонайменшими. Мінливі тенденції світу зробили інформаційні технології базовим компонентом майже кожної людської організації.

Характер кожного предмета передбачає методи його викладання, інструктивні ресурси, а також інструменти оцінювання та процедури, які повинні застосовувати вчителі для роботи з ним. Такий підхід, який застосовують педагоги при викладанні своїх предметів, має великий вплив на те, наскільки школярам подобається чи не подобається цей предмет. Викладання та вивчення історії може бути важким через її академічний характер. Наслідком цього є те, що більшість учнів формують негативне ставлення до предмета. Сприйняття школярами предмета описується як марне і туманне, стисле за змістом, що не має привабливості, а деякі з них розглядають вивчення історії як глибоке запам'ятовування фактів і дат без будь-яких варіацій та нововведень у процес пізнання.

Щоб досягти зацікавленості учнів історичним предметом і поліпшити його сприйняття, треба використовувати відповідні методи навчання та навчальні ресурси. Незважаючи на користь та можливість інтегрування інформаційних технологій у пояснювально-ілюстративне навчання, деякі вчителі історії визнають нововведення невиправданим та вдаються до догматичних способів викладання предмета.

Вчителі є важливими елементами взаємодії в класі, і їх сприйняття має вплив на учбовий процес, тобто на те, чого вони навчають та як вони навчають. Використання сучасних інформаційних технологій у процесі викладання та навчання значною мірою залежить від сприйняття вчителів, що є ключовим фактором у визначенні їх педагогічної практики. Також, незважаючи на

потужний стан певної технології, якість інтеграції залежить в першу чергу від прагнення вчителя до її використання.

Якщо в школі (а ще краще, в класі) є достатня кількість комп'ютерів з доступом до Інтернету, то в принципі учні можуть направляти власне навчання більш самостійно, ніж якщо комп'ютери – це дефіцитні засоби. Маючи більш-менш доступні технології, викладачі можуть зосередити увагу на розробці та здійсненні креативних планів навчання, а також на допомозі учням з проблемами розуміння матеріалу. Таким чином, перехід до комп'ютерів та Інтернету може істотно змінити роль вчителя та зробити його роботу більш ефективною.

Для більшості викладачів "інформаційна технологія" означає використання комп'ютерів та Інтернету, як ресурсів для викладання та навчання. Ці інструменти значно збільшили кількість та коло інформації, доступної школярам, навіть якщо їх переваги іноді були перебільшені у ЗМІ. В Інтернеті зараз відносно легко отримати доступ до актуальної інформації практично з будь-якого предмета, який тільки можна уявити, часто із візуалізацією суб'єктів. Інтернет та пов'язані з ним технології можуть трансформувати традиційне навчання в школі, але насправді важливо те, що використання нових засобів є актуальним для сьогодення.

За останні десятиліття викладання змінилося. Школи вже відрізняються від того, що залишилося у спогадах з дитинства батьків нинішніх школярів. Зміни вплинули як на можливості, так і на вимоги до викладання, а також на ставлення до знання та навичок, що необхідні для підготовки вчителя.

Література

1. Amedzo E. (2007) The integration of information and communication technology into rural schools of South Africa: a case study of schools in Malamulele / Ephiraim Kofi Amedzo // University of Stellenbosch. – 2007. – P. 110.

2. Boadu G. (2014) An Examination of the use of Technology in the Teaching of History: A Study of Selected Senior High Schools in the Cape Coast Metropolis, Ghana / G.Boadu, M. Awuah, A. Mensah Ababio, S. Eduaquah // International Journal of Learning, Teaching and Educational Research. – 2014. – №1. – P. 187–214.

3. Seifert K. (2010) Educational Psychology / K. Seifert, R. Sutton // Second edition. - Orange Grove Texts Plus, 2010. – 365 p.

USING OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES ON HISTORY LESSONS

Volovik O., *Master's student (gr. SOI-18dm) Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

Scientific adviser: Mykhailuk V., Doctor of History, Professor, Head of Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Education of any country reflects the most important of its civilizational and cultural features and features of the present historical moment, ensuring the combination of national traditions with innovation - both produced within it and borrowed from the outside, from the treasury of human experience. On this basis, the national education system should ensure the continuity of the country's development, provide for effective socialization and vocational training of young people for life in an increasingly complex world.

The state of education significantly influences both the integrative processes of world existence and social transformations in the individual state. The education system largely determines not only the qualitative characteristics of the culture of a society, but also incorporates a "rolled up" strategy of cardinal transformations of life. Therefore, it is not surprising that significant investments of developed countries in this "non-productive" sphere. In the post-communist world of the "layout" of political forces, major development trends cannot be predicted without taking into account the educational, educational and scientific potential of the newly independent countries.

Ukraine's gaining of state independence is one of the most important internal factors that determines the need for a significant transformation of national education, because quality education is one of the most important foundations of social development.

Therefore, the relevance of the topic is explained by the continuing interest of leading scholars and practitioners, that is, teachers, in improving the conditions of the learning process in the modern school, and thus the implementation of the priority technologies of educational character.

The transition of the world society to information on the one hand, and the focus on the market relations of our country on the other, created conditions that touched all

spheres of society, which could not but cause the need to transform the education system from a unitary (authoritarian, translational) to a democratic, humanitarian aimed primarily at the development of each child - a future member of society. The rapid development of technology in our time also poses new challenges to education, ranging from the systematization of the world's technical and scientific achievements at the content level, bringing into line with these technologies, methods and forms of learning and ending with the involvement of the latter in the field of education from other, non-pedagogical sectors of the public world of space.

Together with the adoption of a new paradigm of education (humanistic, personality-oriented), the dissemination of pedagogical research, the object of which are updated forms of teaching, pedagogical methods and technologies of innovative nature, the development of management science as a whole, there was a need to adjust the educational tasks facing development in Ukraine as a whole and before general educational institutions in particular. At the present stage of development, new pedagogical technologies are being developed in theoretical and didactic aspects.

The acceleration of the pace of life, the large flow of knowledge that affects the modern man, requires him to quickly find the right solution, using search methods, using a large variety of sources of information. In this regard, interactive methods are increasingly used in pedagogical practice among traditional forms and teaching methods. This demand is explained by the fact that such training is aimed at increasing the cognitive activity of students, enhancing the activity approach to learning and the implementation of joint activities aimed at cooperative processing of educational information with the development of new knowledge personally to each student in the optimal only for him mode. Interactive teaching methods were quickly recognized by teachers and managers as an effective means of implementing new educational technologies. However, their use in general secondary education is still fragmented, episodic, not systematic due to the lack of development of relevant technologies and the unwillingness of most teachers and managers to use information technology and computer technology.

All of the above necessitated the study of the use of interactive technologies in lessons at a comprehensive school. Since history is our priority, we have chosen the topic: "Interactive learning technologies as a means of enhancing the effectiveness of the modern lesson (based on history learning materials)".

«КОСА» ТУЗЛА У СУЧАСНИХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Воронкін М., *магістрант (гр. ІАІ-183м) кафедри історії та археології СНУ ім. В. Даля*

Конфлікт навколо Тузли став першим важким ударом по російсько-українським відносинам сучасної доби, адже Росія зненацька фактично висунула територіальні претензії до України, прагнучи як мінімум встановити контроль над Керченської протокою. Протоку, точніше судохідну її частину, повністю контролювала наша країна, що тягло за собою досить відчутні витрати для російських судновласників.

Метою статті є аналіз подій, що склали конфлікт навколо острова Тузла в російсько-українських відносинах сучасного періоду та досвід його врегулювання.

Конфлікт почався фактично 18 вересня 2003 р., коли на наступний день після візиту до Краснодарського краю Президента Росії Володимира Путіна перші вантажівки стали скидати ґрунт у Керченську протоку, а юридично – 28 вересня 2003 р., коли МЗС України направило до Москви ноту з вимогою пояснити процеси, що відбуваються. Несподівано для української сторони будівельники з боку Таманського півострову (станції Тамань Темрюкського району Краснодарського краю) Росії розпочали насипання греблі, працюючи фактично цілодобово (по три зміни). Споруджуючи по 157 метрів насипу щодня, вже за місяць росіяни з'єднали б Таманській півострів та острів Тузла, привласнивши таким чином українську територію, та висунули претензії щодо

поділу азово-чорноморського шельфу в тому районі і самої Керченської протоки. Обґрунтування дій росіян було доволі простим. Вони вважали, що Тузла утворилася у 1925 р. під час сильного шторму: вода розмила косу, яка продовжувала Таманський півострів. Отже, якщо штучно виправити ці дії природи, можна відновити косу (вони вважали Тузлу саме косою, а не островом) і свої територіальні володіння та висунути претензії на нові. До уваги не бралось те, що, згідно з правовим регулюванням, ще в січні 1941 р. Тузла була передана у підпорядкування Кримської АРСР та те, що всі карти післявоєнного часу фіксували адміністративний кордон між Кримом та Краснодарським краєм саме відносячи Тузлу до Криму, так само продовжувалося і після встановлення державного кордону між Російською Федерацією та Україною. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство (великий договір 1998 р., ратифікований парламентами) і пункт 2 закону № 4731-1 «Про державний кордон Російської Федерації» остаточно і однозначно визначають приналежність коси Тузла до України – весь сухопутний кордон між Росією і Україною визнаний обома сторонами на основі колишніх адміністративних кордонів СРСР. Відзначимо цікавий факт у спорудженні тієї дамби. З початком її зведення керівництво Росії, на запити української сторони, заявило, що ніяке будівництво в цьому районі не проводиться, а ведеться укріплення берегової лінії, що страждає від розмивання штормами. Формула «Їх там немає» вперше (у сучасних україно-російських відносинах) застосована ще у 2003 р. саме у протистоянні навколо Тузли. Будівництво греблі було зупинено, коли до українського берега залишалося 102 метри.

Дійсно, в той час українське керівництво виявило необхідну консолідацію та політичну волю для вирішення цієї проблеми. Президент Леонід Кучма однозначно дав зрозуміти російській стороні, що в разі потреби будуть застосовані всі можливі засоби для зупинення агресії, аж до застосування збройних сил.

На Тузлі відразу з'явився пост спостереження прикордонної служби, тимчасова будівля для прикордонників, піднятий державний прапор.

Розпочалися консультації на високому рівні. Вже 6 жовтня до Москви вирушив міністр закордонних справ Костянтин Грищенко. У той же час почалися роботи з поглиблення дня за допомогою земснаряду. Позиції прикордонників були посилені катерами, багатоствольними гарматами, кулеметами та гранатометами. Збройні сили були приведені до підвищеної боєготовності. За короткий час конфлікту відбулись показові навчання авіаційного угруповання.

20 жовтня на зустрічі з українськими журналістами в Кремлі голова адміністрації Президента РФ А. Волошин заявив: «Ніколи Росія не залишить Україні Керченську протоку. Досить того, що Крим сьогодні український». На засіданні РНБО України у відповідь було прийнято рішення захищати Тузлу. Міністерство закордонних справ відправило Росії ноту, в якій вся відповідальність за можливий негативний розвиток подій покладалася на російську сторону. Наступного дня прикордонниками був затриманий російський буксир «Труженик». А 22 жовтня Верховна Рада, включившись до врегулювання, провела спеціальні слухання, на яких ухвалила рішення звернутися до ООН, НАТО та інших організацій в разі продовження будівництва Росією дамби. Наступного дня, 23 жовтня 2003 р., Верховна Рада прийняла постанову «Про усунення загрози територіальної цілісності України, що виникла в результаті будівництва Російською Федерацією дамби в Керченській протоці», в якій визначалося, що «спірні питання щодо делімітації морських кордонів в Азовському морі повинні вирішуватися виключно на основі загально визнаних принципів міжнародного права та в рамках Конвенції ООН з морського права від 1982 р.», а також постанову «Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України щодо забезпечення парламентського контролю за режимом державного кордону України в районі острова Коса Тузла». Президент Леонід Кучма, який на той час знаходився з візитом у Бразилії, достроково повернувся до Києва та провів телефонні переговори з президентом Росії Володимиром Путіним, а 24 жовтня відбулись переговори прем'єр-міністрів Касьянова та Януковича, під час яких вдалося домовитись про припинення будівництва дамби. В той же час на Тузлі йшло зведення стаціонарних

залізобетонних укріплень та постійної прикордонної застави (введені в експлуатацію вже 2 грудня 2003 р.).

5 грудня 2003 р. було видано розпорядження Кабінету міністрів № 735-р «Про виділення коштів для проведення невідкладних заходів з інженерного захисту о. Коса Тузла». Ці дії були необхідними в зв'язку з тим, що територія острова зменшувалась. 5 липня 2004 р. було підписано розпорядження Кабінету Міністрів України № 429-р «Про затвердження заходів з інженерного захисту та облаштування о. Коса Тузла». В ньому передбачалося будівництво основної і допоміжної берегоукріплювальної споруди, а також переселення жителів з затоплюваної території. 12–13 липня 2005 р. Росія офіційно визнала приналежність Україні острова Коса Тузла та «вод навколо нього».

Переговори з приводу ситуації довкола острова Тузли в Азовському морі відбулися також в Києві на рівні заступників міністрів закордонних справ України та Росії Олександра Моцика і Віктора Калюжного. З приводу розмежування в Азовському та Чорному морях йшов постійний діалог між країнами, але він так і не призвів до результату, який би задовольняв обидві сторони.

Таким чином, конфлікт навколо Тузли оголив проблеми в російсько-українських відносинах вже на початку 2000-х років. Росія за президентства Володимира Путіна переходить до експансіоністської політики, перегляду міжнародних відносин в тому числі й з Україною. Хоча конфлікт вдалося владнати, українське керівництво не зробило з нього відповідних стратегічних висновків, на відміну від керівництва Росії. З огляду на події сьогодення питання коси Тузла в міждержавних відносинах України та Росії стали першим їх серйозним випробуванням, першою спробою Росії диктувати волю Україні щодо територіальних питань, випробуванням волі керівництва нашої держави на міцність, а ЗСУ – на спроможність тримати удар. Тоді, у 2003 р., цей удар був витриманий, але у 2014 р. Тузла, як і Крим, стали об'єктами анексії Російської Федерації.

Література:

1. Служинська Іванна. Геополітичні й екологічні проблеми Тузли // Регіональна історія України: Зб. наук. ст. –Київ: Інститут історії України НАН України, 2010. – Вип. 4. – С. 135-146.
2. Постанова Верховної Ради України «Про усунення загрози територіальній цілісності України, що виникла внаслідок будівництва Російською Федерацією дамби в Керченській протоці». Електронний ресурс. Назва з екрану. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1234-15> Дата звернення: 23.03.2019.
3. Валентина Емінова. Війна за Тузлу: Як 15 років тому ми відбили її в Росії, і як захищали під час "русской весни" // Діло.ua. Електронний ресурс. Назва з екрану. Режим доступу: <https://www.depo.ua/ukr/life/viy-na-za-tuzlu-yak-rosiya-14-rokiv-repetiruvala-okupaciyu-20170928648584> Дата звернення: 25.03.2019.
4. Небоженко Віктор. Україна, Тузла і Кучма як заручники війни проти Путіна // Українська правда. Електронний ресурс. Назва з екрану. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2003/10/24/2996118/> Дата звернення: 27.03.2019.
5. Переговори з приводу ситуації довкола острова Тузли в Азовському морі відбулися в Києві на рівні заступників міністрів закордонних справ України та Росії Олександра Моцика і Віктора Калюжного // Радіо Свобода. Електронний ресурс. Назва з екрану. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/909418.html> Дата звернення: 27.03.2019.
6. Карпенко Тетяна. Острів Тузла: Росія посилює тиск на Україну по всіх напрямках // Deutsche Welle. Електронний ресурс. Назва з екрану. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2-%D1%82%D1%83%D0%B7%D0%BB%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8E%D1%94-%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BA-%D0%BD%D0%B0-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D0%BE-%D0%B2%D1%81%D1%96%D1%85-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%BA%D0%B0%D1%85/a-2476468> Дата звернення: 27.03.2019.

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ НА ЛУГАНЩИНІ У 1920-х РОКАХ

Довжук І.В. доктор історичних наук, професор, професор кафедри документознавства Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди.

Одним із наслідків Лютневої революції 1917 р. став декрет Тимчасового уряду від 20 березня про відміну віросповідань і національних обмежень та рівність усіх церков у Російській імперії. Однак становище Російської православної церкви (РПЦ) різко змінилося після жовтня 1917 р. Уже першими більшовицькими декретами РПЦ позбавляється своєї економічної могутності,

яку мала раніше. Це було першим кроком до реального відокремлення церкви від держави [5, с. 98].

З приходом до влади більшовики скасували старе законодавство, що визначало правове становище РПЦ, і приступили до впровадження власного радянського права. Його норми проголошували забезпечення релігійних свобод, але влада із самого початку почала грубо порушувати принцип свободи совісті, задекларований у Конституції УСРР 1929 р. [4, с. 66-67]. Держава реально будувала свої відносини із церквою на основі не законів, а таємних підзаконних актів. Саме ними певною мірою визначалася релігійна політика на місцях з урахуванням особливостей регіонів України

Нова влада не потребувала сакралізації: комуністична ідеологія сама претендувала на те місце, яке до листопада 1917 р. посідала православна церква. Комунізм був фанатично ворожий будь-якій релігії і, передусім, церкві православній, з огляду на її історичну роль.

20 січня (2 лютого) 1918 р. прийнято Декрет «Про відділення церкви від держави та школи від церкви», за яким церква була позбавлена прав юридичної особи та всього майна. У кожному райвиконком починають надсилати інструкції та циркуляри по відділенню церкви від держави, постанови якого успішно виконуються. До Луганського Окрліквідкому секретно надходять розпорядження з ліквідації церков за окремими районами. Владою було інспіровано жорсткий антирелігійний наступ, що супроводжувався фізичним знищенням священнослужителів і руйнуванням церков, навіть тоді, коли вони представляли архітектурну цінність [2, с. 332].

З перших днів утвердження більшовиків репресивна система взялася за знищення церкви як суспільного інституту. Невипадково державний орган, що займався справами релігії при Наркоматі юстиції називався ліквідаційним відділом Народного комісаріату. Він був створений у 1921 р. та мав своїми функціями сприяння відділенню церкви від держави та школи від церкви, і в 1922 р. був перейменований у відділ культів НКВС УРСР.

Спеціальною інструкцією від 10 листопада 1920 р. дозволялося закривати храми «у виняткових випадках, коли в розпорядженні місцевої ради не мається відповідних приміщень, необхідних для задоволення гострих існуючих потреб». Першою в Луганському повіті православні втратили Феодосівську церкву у Слов'яносербську (1919 р.), яку було переобладнано в школу. Скасуванню підлягали каплиці й молитовні, побудовані на терені копалень, заводів, залізниць. Закривалися храми при школах і лікарнях, як, наприклад, у Старобільську та Рубіжному [6, с. 40].

Радянське законодавство допускало зведення нових молитовних будинків за умови дотримання загальних технічно-будівельних правил (Циркуляр НКВС УСРР № 190 за 1925 рік), але водночас таємною інструкцією наркомат дав установку поступово скорочувати кількість церков, залишаючи в населених пунктах по одній молитовні. 1924 р. було заборонено спорудження нових храмів і добудову вже розпочатих. Так, були розібрані незавершені Успенська й Вознесенська церкви в Луганську та ін. А 19 березня 1926 р. НКВС заборонив реєстрацію релігійних громад, які не мали молитовних приміщень [6, с. 41].

Станом на 1 січня 1925 р. у Луганському повіті налічувалось 11 релігійних громад, в які входило 7936 членів, 10 молитовних будинків, 19 служителів культу. А вже через півроку, 1 липня, ми спостерігаємо майже ту саму картину, але кількість членів значно зменшилася – 4635 осіб на 11 релігійних громад, 10 молитовних будинків, 18 служителів культу і 3 зачинених молитовних будинки. Основні релігійні течії: тихоновці, виявленці, євангельські християни, римокатолики, вірмено-григоріанці та адвентисти [1, арк. 1].

Більшовицька влада закликала партійні, комсомольські та профспілкові організації, Народний комісаріат освіти, політоргани Червоної Армії загострити увагу на проведенні атеїстичної роботи. Партійне керівництво наказало окружним парткомітетам активізувати діяльність Спілки войовничих безвірників (СВБ) та утворити з неї масову організацію робітників і селян. Згідно зі статутом СВБ перед її окружними радами ставилися завдання проводити у місті та селі атеїстичні конференції, семінари й курси для поглиблення антицерковної роботи

й підготовки безвірницького активу; друкувати в місцевій пресі атеїстичні матеріали й розповсюджувати відповідну літературу. Первинні осередки СВБ мали перевіряти бібліотеки та вживати заходи для поповнення їх новими атеїстичними книжками й журналами, вербувати нових передплатників на газету «Безбожник» і часопис «Безвірник» [6, с. 112].

На початку 20-х років більшовики провели ще одну насильницьку кампанію – вилучення церковних коштовностей. Улітку 1921 р. на півдні України, Кавказі, у Поволжі та Приураллі спалахнув жахливий голод, що уніс життя близько мільйона людей. Церква одразу відгукнулась на велику трагедію. З благословення патріарха Тихона скрізь почалося створення церковних комітетів допомоги голодуючим, діяльність яких була припинена радянським урядом, а зібрані кошти реквізовані. Для більшовиків голод став зручним приводом, щоб завдати церкві нищівного удару, а разом і поповнити спустошену за воєнні та революційні роки державну казну. Прикриваючись лихом, можна було провести конфіскацію церковних цінностей, не підбурюючи проти себе загал.

У січні 1922 р. Політбюро ЦК КП(б)У направило директиву губкомам п'яти губерній, у тому числі Донецької, які охопив голод, «...повести агітацію за збирання золота й срібла з церков для закупівлі насіння». При цьому рекомендовано не перешкоджати селянам експропріювати церковні коштовності. За пропозицією Л. Троцького ЦК РКП(б) порадив очолити кампанію таємним комісіям у складі секретарів губкомів партії або завідувачів агітаційно-пропагандистських відділів. У квітні було створено Центральну комісію з вилучення церковних цінностей (вилкомісію), головою якої призначено М. Скрипника. За постановою ВЦВК і ВУЦВК безпосередньо конфіскацією займалися спеціальні комісії з представників комітетів допомоги голодуючим (помголи), голів виконкомів та фінвідділів. В акції також брали участь міліцейські або військові підрозділи, зокрема частини особливого призначення, котрі використовувалися в разі загострення ситуації [6, 50-51].

Окрім терору та підриву економічної основи церкви, влада, вміло використовуючи внутрішньоцерковні протиріччя та поглиблюючи їх, провокувала розколи. Основну мету політичного керівництва доволі конкретно викладено в одному з циркулярів більшовицького ЦК: «Зіштовхуючи між собою різні напрями, течії, секти, церкви, вірування, Радянська влада прагне до того, щоб у взаємній боротьбі вороги дискредитували й топили один одного». При цьому наступ слід було вести «не супроти якоїсь церкви чи напряму, а проти релігії в цілому» [3, с. 25].

1929 рік підвів підсумок тим подіям, що мали місце у державно-церковних відносинах у 1920-х рр. Постанова ВЦВК та РНК РРФСР «Про релігійні організації» (1929 р.) дозволяла діяльність релігійних організацій у дуже вузьких рамках і ставила їх під контроль державних органів. Існувала надзвичайно бюрократизована процедура їхнього утворення. Вимогу обов'язкової державної реєстрації для багатьох релігійних громад не було реалізовано, що на практиці призвело до появи двох видів об'єднань: зареєстрованих (легальних) та незареєстрованих (нелегальних). Було встановлено значну кількість забороняючих норм, що ставили поза законом такі елементарні форми релігійної діяльності, як благодійність, релігійне навчання, поширення релігійних ідей. Релігійні громади були обмежені в проведенні релігійних обрядів, у майнових правах [7]. З цього часу історія церковного підпілля входить у нову фазу. Повсюдне закриття храмів у 1930-х рр. надало цьому явищу масовий характер.

Таким чином, з 1920-х рр. радянська влада починає проводити політику нових державно-церковних відносин. Події цього періоду супроводжуються прямим і безпосереднім диктатом щодо релігії та церкви з боку держави, порушенням принципів свободи совісті, декларованих законодавчими актами СРСР і УСРР. Відбувається повний контроль за релігійною сферою життя суспільства.

Література

1. Державний архів Луганської області (ДАЛО). Ф. Р-435. Оп. 1. Спр. 987.
2. История Луганского края: учеб. пос. / И. Ю. Бровченко и др. Луганск: Альма-матер, 2003. 432 с.

3. Киридон А. Щоб вороги топили один одного.... *Людина і світ*. Червень, 2004. С. 23-29.
4. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. 3-є вид. (До 15-річчя Конституції України і 20-ї річниці незалежності України) / упор. І. О. Кресіна, О. В. Батанов; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. К.: Юридична думка, 2011. 328 с.
5. Пашенко В. Трагедія Руської православної церкви крізь долю їх єпископів. *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. 2002. Вип. XV. С. 98-111.
6. Ульяновський В. І. Церква в Українській державі. 1917-1920 рр. (доба Української Центральної Ради): навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 200 с.
7. Літвінов А., Літвінова Т. Особливий статус релігійних громад при вчиненні нотаріальних дій. *Юридичний радник*. 2013. № 6 (72). URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/> (дата звернення: 07.05.2019).

РОЗВИТОК ЕОМ НА ПОЧАТКУ 60-х РОКІВ ХХ СТ. У м. СЕВЕРОДОНЕЦЬКУ

Калауланова Н.О. аспірант 2-го року навчання спеціальності «Історія та археологія» СНУ ім. В. Даля, науковий керівник Сапицька О.М., к.і.н, доц. кафедри історії та археології СНУ ім.В.Даля

Історія виникнення обчислювальної техніки в Радянському союзі маловідома. Тому авторка вважає за необхідне висвітлити деякі аспекти розвитку українських ЕОМ, а саме виробництво у м. Северодонецьк Луганської області.

Імпульсом для появи нових систем є потреби суспільства. У 30-40-і ХХ століття почалися повномасштабні дослідження пов'язані з атомною енергетикою, потреба в покращенні військового арсеналу та розвитку космонавтики. Продуктивність повинна була збільшувались відповідно до потреб. Успішна реалізація таких проектів ґрунтувалася на виконанні великих об'ємів швидкісних обчислень. Людський ресурс вже не міг у повному обсязі виконувати вимоги виробництва того часу. На допомогу почали приходити автоматизовані машини. Механічні машини не були спроможні забезпечити необхідну швидкість обробки інформації. Найшвидший серед них елемент - електромагнітне реле - перемикається лише за десяти частки секунди (саме за цей час якір реле перелітає від однієї контактної групи до іншої і тим самим замикає різні електричні ланцюги). У той час швидкість перемикання у електронної

лампи була у декілька раз більша. Це вказувало на те, що тільки нові засоби обчислювальної техніки були здатні впоратися з новими інформаційними завданнями. Такими засобами стали електронні обчислювальні машини.

Покоління ЕОМ - сукупність істотних особливостей і характеристик, що використовуються при побудові конструкторсько-технологічної та логічної бази машини. Основа поділу ЕОМ на покоління, перш за все, виражається в елементній базі - сукупності технічних пристроїв, з яких зібрана вся машина. Вона визначає всі характеристики ЕОМ.

Перші ЕОМ на теренах Європи були створені у Радянському союзі під керівництвом академіка Лебедева у 1951 році. Вона мала назву Мала Електронна Обчислювальна Машина (МЕОМ).

Починаючи з 50-х років розробка багатосерійного виробництва ЕОМ для керування різними технологічними процесами та енергетичними об'єктами у великому об'ємі почалися в Україні у Северодонецькому навчально-виробничому об'єднанні «Імпульс» у Луганській області. Переважна більшість керуючих систем промислового значення у Радянському союзі були розроблені за участю Северодонецького «Імпульсу», що пройшов шлях від філіалу СКБ-245 до філіалу інституту автоматики, а потім науково-дослідного інституту керуючих обчислювальних машин, та, нарешті, НВО «Імпульс».

Треба зауважити, що Київське виробниче об'єднання «Електронмаш» і Северодонецький приладобудівний завод стали першими підприємствами, які організували багатосерійне виробництво керуючих обчислювальних машин для всього Радянського Союзу.

У 1959 році В.М. Глушков запропонував дослідження для створення машини для інженерних розрахунків. У 1961 році вчений опублікував свої праці по теорії автоматів: монографію «Синтез цифрових автоматів» та статтю «Абстрактна теорія автоматів». Ці роботи заклали основи теорії електронно-обчислювальної техніки. Він направив свою теорію на вирішення реальних задач проектування ЕОМ. Він заснував семінар по цифровим автоматам, на якому на практиці відтворювалися теоретичні досліди Глушкова – штучний інтелект.

Вперше ці інновації були використані у ЕОМ «Київ». Вона мала унікальні на той час периферійні прилади – прилад вводу зображень з паперових носіїв та виводу зображень з ЕОМ на прообраз сучасного дисплею. З їх допомогою на машині моделювалися прості алгоритми розпізнання образів.

Ці дослідження стали поштовхом для того, що вже у 1963 році почалося серійне виробництво ЕОМ «Промінь» «Промінь-М» та «Промінь-2». Вони були новим словом у світовій практиці та мала цілий ряд нововведень у технічному відношенні: пам'ять на металевих картах та ступеневе мікропрограмне управління. «Промінь-М» - модифікований варіант машини «Промінь» - відрізнявся від неї більш розвиненою системою команд, поліпшенням якості мікропрограм, розвиненими структурами мікропрограмного управління, що дозволило в 3-4 рази прискорити виконання елементарних операцій. У комплектацію машини також було включено друкарський пристрій.

«Промінь» - машина, що працювала в двійково-десятковій системі числення з 5 десятковими знаками мантиси і одним знаком порядку. Обсяг оперативної пам'яті становив 140 слів. Команди в систему вводилися за допомогою штекерів, або могли бути записані на металеві перфокарти (по 10 на кожну карту). З загального обсягу накопичувача команд - 100 команд 80 були для збереження команд і проміжної інформації, а 20 - для збереження констант. Машина мала одноадресну систему команд. Набір команд складався з 32 операцій. Середня швидкість обчислень становила 1000 операцій додавання або 100 операцій множення в хвилину[1].

Введення числової інформації здійснювався з клавіатури. Висновок здійснювався на табло з десятковими індикаторними лампами.

Характерна особливість машини, яка потім була істотно розвинена в ЕОМ серії «МИР» - вбудоване виконання обчислень елементарних функцій. Мікропрограми були записані в мікропрограмну матрицю. До складу математичного забезпечення машини входили програми вирішення диференціальних рівнянь методом Рунге-Кутта, програми обчислення коренів і

екстремумів нелінійних алгебраїчних і трансцендентних функцій, програми інтерполяції по методу Ньютона, програми вирішення лінійних рівнянь і т.д

Ці зрушення стали поштовхом для розвитку більш складних електронних обчислювальних машин та початку розробки системотехніки. Ці розробки стали фундаментальними та використовувалися на всіх теренах тогочасного Радянського союзу.

Література

1. ЕОМ “ПРОМІНЬ”. Історія одного експоната [\[Електронний ресурс\] //Режим доступу:https://kpi.ua/604-5/](https://kpi.ua/604-5/)
2. Научные школы компьютеростроения: история отечественной вычислительной техники. – Херсон: Из-во ХНТУ, 2010 – 291 с.

ВНЕСОК Й.О. ПОКРОВСЬКОГО (1868–1920) В РОЗВИТОК НАУКИ РИМСЬКОГО ПРАВА

Пилипчук О.О. *к. іст. н., ст. викладач кафедри «Філософія та історія науки й техніки» Державного університету інфраструктури та технологій МОН України науковий консультант д.іст. н., проф. О.Г. Стрелко*

А.І. Троцька у своїй дисертаційній роботі «Відображення ідей римського права у вітчизняній філософсько-правовій думці» зазначає: «Юристи Стародавнього Риму створили науку римського права, яка є авторитетною й нині. Це була перша юридична наука з нормами світського права, саме тому римо-античну правову спадщину активно використовували впродовж багатьох століть. Актуальною вона є і в умовах сьогодення, оскільки ідеї та норми римського права прямо й опосередковано впливали і впливають на формування європейської культури та розвиток національних законодавств. Цей вплив має досить значний діапазон поширення: від кримінального права до цивільного. Термінологія та основні принципи римського права використовуються в будь-якій правовій системі світу» [1, с, 1].

Історія свідчить, що друга половина XIX ст. в Російській імперії знаменує собою час особливого ренесансу ідей і положень римського права. Це було наслідком глобальних економічних і соціальних процесів, які відбувалися в країні. Зрозуміло, що російське суспільство вимагало модернізації чинного законодавства та змін у правопорядку, особливо після відміни кріпосного права. Власне тому, одним із шляхів забезпечення необхідних реформ було переосмислення досвіду правового розвитку країн Західної Європи. Адже суспільно-правовий устрій цих країн вважався зразком для наслідування. Ось чому об'єктивні умови розвитку суспільно-політичного життя та законодавства багатьох західноєвропейських країн посприяли покладуванню римського права в основу теорії та практики цивільного права. Римське право для російських правознавців стало об'єктом наукового інтересу.

У другій половині XIX ст. і на початку XX ст. в Росії з'явилися десятки перекладених і власних навчальних посібників, монографічних видань з римського права. В обов'язковому порядку на юридичних факультетах усіх університетів Російської імперії викладалися курси римського права й системи римського права. В цей час почала приділятися велика увага вивченню й викладанню римського права. Воно стало базовим предметом для підготовки юристів, які спочатку виховувалися на його юридичних конструкціях. Кінець XIX ст. став часом формування вітчизняної школи римського права [2, с. 199]. В цей час сформувалася низка талановитих цивілістів в країні, а центрами вивчення римського права були університетські кафедри римського права, Спеціалістам, або вітчизняним романістам були характерні такі риси: широта юридичних знань, уміння працювати з першоджерелами, знання латинської мови, обізнаність з досягненнями тогочасної європейської романістики.

Аналізуючи становлення вітчизняної романістики, ми звернули увагу на творчість уродження Чернігівської губернії Йосипа Олексійовича Покровського (1860–1920). Він народився у сім'ї сільського священника, вступив на юридичний факультет Університету Святого Володимира у Києві, який успішно закінчив у 1898 р. Ще студентом він отримав золоту медаль і премію імені

Пирогова за роботу про договір найму за римським правом. Це помітили і запропонували йому після закінчення університету готуватися до професорського звання на кафедрі римського права Київського університету Св. Володимира. Компетентність в майбутньому яскравого представника російської цивілістичної науки виходила далеко за межі його наукової спеціальності – цивільного права. Поряд з цим він займався вирішенням найбільш загальних і основних проблем юриспруденції, характерних для його часу. В першу чергу Й.О. Покровський займався римським правом. Темою його магістерської дисертації було «Право і факт у римському праві». Захист був дуже успішним. В цей час необхідною умовою отримання професорського звання у галузі юриспруденції було стажування в університетах Німеччини. Власне тому юний Йосип Покровський став представником «другої хвилі» підготовки російських юристів за кордоном. Уряд Російської імперії вважав, що підготовка за кордоном підніме на належний рівень викладання і застосування правової науки в університетах країни. Ось чому Й.Покровський 2,5 роки стажувався в Берлінському університеті. Повернувшись із закордонного відрядження Й. Покровський, розпочав роботу в Юр'ївському (Тартуському) університеті і відразу ж почав створювати власний курс римського права, який завершив у 1903 році. Курс відразу став таким фундаментальним, що зберігає своє значення досі. Автор прагнув розглянути долю римського права після падіння античного світу.

Петербурзький період у науковому житті Й. Покровського був найбільш плідним. Визначаючи місце римського права в системі юридичних наук, Й. Покровський зазначив що «те перше, з чого повинно починатися його вивчення, є, звичайно, історія» [3, с. 17–18]. Цей курс Й. Покровського складався з двох частин: історії інститутів публічного права (джерел, цивільного і кримінального процесів) та історії цивільного права (історії прав осіб, речового та зобов'язального права, сімейних відносин і спадкування). Й. Покровський обгрунтував необхідність вивчення римського права в Росії. Він не лише акцентує увагу на тому, що римське право є теорією цивільного права, а й

виокремлює його універсальний характер як фундаменту загальноєвропейського права [Там само, с. 18].

У своєму науково-освітньому зростанні Й.О. Покровський спочатку пройшов наукову підготовку до самостійної роботи під керівництвом тогочасних корифеїв римського права Перніса і Дербурга. Невдовзі Йосип Олексійович присвятив римському праву свою вступну лекцію «Роль римського права у правовій історії людства і в сучасній юриспруденції». Далі з'явилися обидві його дисертаційні роботи: «Право і факт в римському праві» (1898) та «Генега преторського права» (1900). Нарешті, у 1903 р. з'явився відомий курс «Історія римського права». Цей посібник згодом замінив собою видання «Лекцій з історії римського права» (1911). Біограф Й.О. Покровського професор М.М. Полянський так писав з цього приводу: «Ледве приступивши до самостійної роботи у галузі історії римського права, Й.О. Покровський відразу пішов своїм власним шляхом і відразу ж встановив абсолютно нову точку зору на обране ним питання про взаємодію так званих цивільних і преторських позовів. В той час, як до Йосипа Олексійовича поділ позовів на дві категорії зводився до незначних формальних відмінностей. Йосип Олексійович встановив їх матеріальну відмінність, настільки глибоку, що вона призводилася до справжнього дуалізму римського права: з одного боку система права у власному розумінні, яка пов'язувала суддю, поставленого до неухильної від нього залежності; з іншого боку, система «пробного права, яка створювалася претором, який на свій розсуд, брав до уваги інтереси громадського світу і цивільного порядку, визнавав за зацікавленою особою право на позов, виводячи його не із норми, а винятково із даного комплексу фактичних відносин. Доктрина Йосипа Олексійовича була настільки новою і оригінальною, що проф. Женевського університету Ерман назвав її «революційною теорією». Для Йосипа Олексійовича було надзвичайно важливо встановити, що система преторського права була «системою адміністративного регламентованого факту», тобто такою системою, яка створилася не в порядку судової діяльності, а в порядку управління, опиралася

на участь престора в юридичному житті римського народу, яке визначалося не принципом суда, а принципом управління» [4, с. 2].

М.М. Полянський зазначав, що заняття римським правом визначили і коло ідей Й.О. Покровського, які зв'язували його роботи між собою, вони створюють чудову цілісність його літературної спадщини і це дуже полегшує завдання огляду цієї спадщини. В першу чергу, це ідея самостійної і автономної особистості, яку римляни ставили в центр своїх юридичних уявлень, ідея звичаєвого права, яка вперше у римських юристів набула практичного значення і немало сприяла процесу перетворення римського права на право універсальне.

Загалом, уся літературна діяльність Й.О. Покровського була служінням названим ідеям, настільки об'єднуючим усі його великі і дрібні за обсягом твори. Так, брошура «Держава і людство» розглядається як продовження статті «Право на честь».

Аналізуючи наукову спадщину Й.О. Покровського, ми змушені визнати, що за друге тисячоліття нашої ери Йосип Олексійович налічує в історії цивільного права чотириразову зміну хвиль, що то здіймаються «до найвищих вершин абсолюту», то спускаються «до самих дріб'язкових низин» [Там само, с. 3]. Ідалі: «... завжди нове або, вірніше, течія, що знову відроджується, супроводжується почуттям незадоволеності і розчарування: кожного разу природно-правова школа, яка доводить ідею природного права до визнання останнього за самостійний, який заповнює законодавство, вид позитивного права, призводить до крайнього суб'єктивізму в правосудді, що викликає скарги на судову анархію і судову тиранію, і тоді лунає владний оклик за адресою розуму людського: «назад до джерел!» і що кожного разу приходиться на зміну природно-правовим захопленням, в силу суспільно-психологічного закону реакції, правовий фетишизм, що відмовляється від всякої критики закону, його букви, перед якою юристи повинні схилитися без всяких намірів на оцінку, приводить, врешті-решт, до протестів проти морально «спустошеної юриспруденції» [Там само, с. 4]. У чому ж може полягати синтез цих двох протилежностей, цій тезі і антитезі?

На думку Йосипа Олексійовича, за природним правом має бути визнане значення вищої інстанції для позитивного законодавства, ідея природного права «повинна одухотворити це останнє своїми високими началами, надавати йому радість творчості», та зате, як тільки ставиться питання про застосування права, законодавство не повинно мати конкурента в природному праві, бо така конкуренція позбавила б позитивне право такої цінної властивості визначеності.

Так ідея природного права виявляється нерозривно зв'язана з третьою улюбленою ідеєю Йосипа Олексійовича – визначеності права, яка терпить збиток і тоді, коли законодавець створює «каучукові» параграфи, вводячи в них загальні, легко розтяжні за своїм змістом вирази (напр., «добрі устої»), і тоді, коли суддя прямо наділяється, для випадків неповноти закону, так званою свободою правотворчості. Йосип Олексійович зупинявся на цій ідеї вже в доповіді, прочитаній в 1899 р. на зборах Київського юридичного товариства, на тему: «Справедливість, розсуд судді і судова опіка», потім у своїй докторській дисертації і потім постійно повертався до неї та в статтях «Примусовий альтруїзм» (Вестн. Ін., 1902 р., февр.), «Цивільний суд і закон» (Вестн. Ін. 1905 р., кн. 1), «Прагматизм і релятивізм» в правосудді» (Вестн. Гражд. Права, 1906 р. № 5), і в роботі «Природно-правові течії в історії цивільного права» (1904 р.), і в книзі «Основні проблеми громадянського права» (1916 р.).

Література:

1. Троцька А.І. Відображення ідей римського права у вітчизняній філософсько-правовій думці: автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ. 19 с.
2. Летаев В.А. Необходимость и достаточность рецепции норм римского права в России XIX – начало XX века // Древнее право. Москва: Спарк, 2000. № 12. С. 194–202.
3. Покровский Й.А. История римского права. Санкт-Петербург: Летний сад, 1998. 560 с.
4. Полянский Н.Н. Иосиф Алексеевич Покровский: Личность покойного и его ученые труды //

ВІДНОСИНИ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО З ЙОГО СУЧАСНИКАМИ ДОСЛІДНИКАМИ ПРИРОДИ УКРАЇНИ

Пилипчук О.Я, *док. біол. наук., проф., зав. кафедри ДЕТУТ (м. Київ)*

Наше знайомство з бібліографією праць М.С. Грушевського та літературою про життя й діяльність вченого-історика дає дуже небагато інформації про його відносини зі світом природи та її дослідниками. Основні дані про це є в різних повідомленнях, протоколах засідань Наукового товариства ім. Т. Шевченка, листуванні вченого з природознавцями та медиками.

М. Грушевський розумів значення документації наукової праці. Характер цих публікацій науково-інформативний. З'явилися вони у формі нарисів, статей, некрологів, коротких журнальних і газетних заміток. Як правило, ці праці відзеркалювали діяльність установ і наукових осередків, у яких сам М. Грушевський брав активну участь. Такою є діяльність в Науковому Товаристві імені Т. Шевченка у Львові, зокрема у Математично-природописній-лікарській секції, в якій активно працювали природознавець, медик та етнограф Іван Верхратський, фізик І. Пулюй, біохімік і медик Іван Горбачевський, лікар Євген Лазорко, географ Степан Рудницький, терапевт Теофіл Яновський та багато інших. Немає сумніву, що з кожним із них М. Грушевський активно співпрацював як у стінах НТШ, так і в Києві (в Українському Науковому товаристві), а також у Всеукраїнській Академії наук. Фактично М.С. Грушевський був дуже близьким товаришем природознавців і лікарів протягом 40 років.

Після 1917 р. М. Грушевський найбільше співпрацював з геологом академіком ВУН Павлом Тутковським, географом Степаном Рудницьким, біологом Олександром Янатою. За свідченнями дружини останнього Наталії Осадчої-Янати, їхні сім'ї якийсь час мешкали на одній вулиці м. Києва і часто гостювали одна в іншій. Згодом, коли сім'я Янати переїхала до Харкова, М.С. Грушевський зупинявся в Янатів у Харкові двічі сам (1924), а один раз з П. Тутковським (1930 рік).

Цікавими для нас є спогади різних природознавців і лікарів, обмін науковою інформацією, книжками, відомостями про українські навчальні заклади і наукові установи, а також про плани друку та їх виконання. Наприклад, рецензії, які написав М.С. Грушевський на праці дослідників природи Д. Анучина, Ф. Кеппена (останні стосувалися історії дикого коня тарпана, що вимер).

Грунтовно прорецензував вчений працю В.Б. Антоновича «Публічні лекції з геології та історії Києва, читані професорами П.Я. Армашевським і В.Б. Антоновичем в Історичному товаристві Нестора Літописця» (1897).

В «Літературно-Науковому віснику» за 1910 рік надруковано рецензію М.С. Грушевського на книгу свого учня «Коротка географія України» свого учня С. Рудницького, географа, природознавця й історика України.

Часто в листах М.С. Грушевського є інформація про нові книжки українських природознавців і лікарів – своєрідна популяризація своїх сучасників. Особливо багато некрологів написав М.С. Грушевський. Є серед них і відомі дослідники природи. У некрологах він оцінював науковий доробок кожного, про кого писав. В даному контексті слід назвати працю М.С. Грушевського «Заслужені для української науки і українознавчі діячі, що померли в рр. 1918–1925» (1925).

Даним повідомленням ми прагнемо звернути увагу сучасних молодих науковців на вивчення проблеми стосунків М.С. Грушевського з українським вченими-природознавцями. Без сумніву, дана тема вимагає глибоких і ґрунтовних досліджень.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ У ВЛАДНИХ СТРУКТУРАХ УКРАЇНИ НА ТЛІ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ 1930-х РОКІВ.

Сергієнко С.Ю., *к.і.н., доцент, доцент кафедри історії та археології*

Загальновідомо, що Комуністична партія в СРСР пронизувала своїм впливом все суспільство. І в той же час політичні репресії, до яких можна

віднести і так звані «чистки», були направлені також на неї, що не могло не позначитися на особистих відносинах партійців. Все більше в ці відносини входила підозріливість, недовіра і підступність. Правляча партія з самого початку свого існування була суворо централізованою організацією, що накладало відбиток на взаємовідносини між її членами.

Комуністична партія більшовиків України була невід'ємною часткою ВКП(б) і несла у собі всі риси цієї партії, але були і деякі специфічні моменти. Українську частину партії весь час тримали під підозрою у прихильності до так званого буржуазного націоналізму і в певній мірі до сепаратистських тенденцій. Це породжувало недовіру до місцевих комуністів і «укріплення» українських партійних кадрів, і, передусім, вищого керівництва, призначеннями із Москви. В 1920-30-і роки на чолі КП(б)У були виключно неукраїнці.

Ще в 1920-і роки члени правлячої партії могли спілкуватися між собою досить щиро. Могли, наприклад, відверто проявляти ненависть до Сталіна і називати його в своїх особистих розмовах «солдафоном» [1, с. 211]. Але з початку 30-х років особисті відносини між членами партії втратили щирість. Один з керівників Київської області так характеризував міжособові відносини серед місцевого керівництва своєму давньому близькому другові під час Голодомору в Україні: «Навіть найлижчим своїм друзям я не можу відверто виказати свої думки і почуття без ризику бути зрадженим. Навіть найбільш чесна людина з усіх моїх співробітників і знайомих, котра у душі розділяє мої погляди на речі, відразу ж побіжить і зрадить мене, передбачаючи в мені провокатора, котрий випробовує його, як він буде реагувати на мою заборонену розмову. Зробить він це на всяк випадок, з метою самозахисту. Ти думаєш, що у нас серед обласного активу будь-хто наслідиться говорити між собою про дійсні причини голоду? Ніколи, ні за що! Такі розмови навіть у родинях далеко не всі ризикують вести. Всі ці люди до глибини душі зіпсовані. Всі вони отруєні ненавистю, взаємною підозріливістю і заздрістю. У всякому разі, я ще не зустрічав серед них людини, з якою міг би душевно поговорити» [2, с. 219].

У кінці 1920-х на початку 1930-х років влада всіляко почала заохочувати у середовищі службовців «мужнє викриття, не дивлячись на особистості», негативних якостей колег. Викривачів знайшлося чимало. Як свідчить очевидець: «Кожен із діячів, котрий піднімався в ті роки, хоч один раз, але використовував цей метод – тобто викриття свого керівника. Інакше як потрапиш на його місце?» [3, с. 84]. Таке становище не вносило позитив в особисті відносини колег. Про їх щирість не могло бути і мови.

У результаті посилення арештів другої половини 1930-х років взаємовідносини у правлячій партії стали не просто недовірливими, а вкрай напруженими. Ось як описує події літа 1936 року в Нікополі В. Кравченко. На зборах активу міста «старого відчуття товариства більше не було... Декілька місяців тому можна було б почути гучні вітання: «Здоров був, товаришу Кравченко!» «А, ось і ти, старий дідьку!» Був товариський обмін плітками, анекдотами, цеховими справами, розмовами про партійні справи. Зараз було тільки напружене мовчання. Всі трималися осторонь один від одного, якби остерігаючися смертельної зарази. Рятуйся, бережись! Уникай сусідів! Здавалося, що чуєш ці слова звідусіль». На активі був зачитаний лист ЦК ВКП(б). «Мета листа була досить ясна. Аудиторією пройшов страх. Як у минулому ми шукали «ворогів» серед всього населення, так тепер ми повинні шукати їх у наших власних лавах! У майбутньому мірилом буде кількість ваших доносів на ваших найближчих друзів. М'якотілі і зі слабким характером, котрі поставлять особисту дружбу вище інтересів партії, повинні будуть пізнати наслідки такої «нещирості». На збори із запізненням прибув М. Хатаєвич – секретар обкому, член ЦК ВКП(б). Він пройшов на трибуну в оточенні охоронців. «Це була новина, мабуть, найстрашніша з усіх: охоронці і револьвери на зборах активних членів партії!» Промова М. Хатаєвича була витримана в дусі листа ЦК ВКП(б). «З цього моменту стало справою «честі» доносити і розкривати «прихованих ворогів» партії. Ви боялися говорити з вашими найближчими друзями. Ви відсторонювались від друзів, родичів і спіробітників. Що як вони були інфіковані, були носіями бацил страшної епідемії, яка охопила

всю країну. Ви забували, що колись на світі існували такі речі, як відвертість, відданість, дружба»... «щезли всі останні залишки товариства між нами. Зустрічаючись на вулиці або ж у коридорах, ми, технічні і партійні працівники, дивилися один на одного з подивом. «Як! Ви ще живете», говорили наші погляди» [4].

Атмосфера взаємної недовіри, підозрілості в особистому спілкуванні охопила не тільки правлячу партію, але, в більшій чи меншій мірі, всі прошарки українського суспільства. Є підстави вважати, що недовіра в особистих стосунках між людьми, особливо тими, хто займав більш-менш відповідальні посади, свідомо насаджувалася правлячою верхівкою. У подальшому слід більш детально дослідити цю проблему.

Джерела та література.

1. Майстренко І. Історія мого покоління / І. Майстренко. – Едмонтон, 1985. – 416 с.
2. Гойченко Д. Красный апокалипсис: сквозь раскулачивание и Голодомор / Д. Гойченко. – К., 2013. – 400 с.
3. Мандельштам Н. Воспоминания / Н. Мандельштам. – М., 1989. – 479 с.
4. Кравченко В. Я избрал свободу. [Електронний ресурс] / В. Кравченко. – Режим доступу: <https://avidreaders.ru/book/ya-izbral-svobodu.html>

Історія Свято-Покровського монастиря м. Харкова

Сєдих О., студент 5 курсу юридичного факультету, кафедри історії та археології, Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля

Свято-Покровський монастир є одним із найдавніших пам'яток історії Слобожанщини. Його історія тісно переплітається з історією самого міста Харкова, адже саме на цьому місці в 1654 році була побудована фортеця, яка пізніше саме стане Харковом, та перетвориться на культурний центр Слобожанщини. На території фортеці пізніше, в 1689 році, була побудована церква Покрова Божої Матері, яка пізніше, в 1729 році, стане головним монастирським храмом, і зберігає цей статус до наших днів. Цей храм

являється одним із найстаріших пам'яток архітектури в країні, і побудований в стилі українського барокко. В 1799 році Покровський храм становиться Кафедральним собором Харкова, і зберігає цей статус до 1846 року. Сам монастир був заснований в 1726 році, і це було пов'язано з перенесенням духовної школи, пізнішеставшої колегіумом, з Белгорода до Харкова. З цього часу монастир стає освітнім центром Харкова та всієї Слобожанщини. Саме в монастирському колегіумі було підготовлене підґрунтя для створення в 1805 році Харківського університету (суч. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна), який на даний момент є одним із найдавніших університетів Східної Європи, і другим найстарішим в Україні, після Львівського.

Історія монастиря та колегіуму нерозривно пов'язані між собою, що було пов'язано не лише тим, що сам колегіум знаходився на території монастиря, але й тим, що його ректорами були намістники монастиря, які сприяли процвітанню не лише духовності, але й освіти на теренах нинішньої Східної України. Також в колегіумі було чимало видатних викладачів своєї епохи, серед яких найвидатнішим та найвідомішим являється Григорій Сковорода. В 1974 році на території монастиря була відкрита стела із зображенням Григорія Сковороди, яка стала пам'ятним знаком перебування відомого українського філософа та поета на території міста та монастиря. Сам же колегіум був перенесений в інше місце в 1896 році (суч. Харківська Академія культури), а сама будівля була демонтована. В цьому ж році була побудована ще одна церква – храм Озерянської Божої Матері, де знаходилася місцева святиня – Озерянська ікона Божої Матері.

В двадцяті роки ХХ ст. монастир був закритий, і відновив свою діяльність лише в 1992 році, коли вся територія монастиря була повернута Церкві. На його території діє Харківська духовна семінарія, яка була відновлена після закриття в 1996 році. Будівля семінарії знаходиться на тому ж місті, де раніше був колегіум. Також на території монастиря

знаходяться такі пам'ят-ники: пам'ятник на честь 2000-ття Різдва Христового, пам'ятник на честь 200-ття Харківської єпархії, відкритий в 1999 році, Пам'ятна доска Високопреосвященнішому митрополиту Харківському та Богодухівському Никодиму (Руснак, +2011), саме з його ім'ям пов'язана новітня історія монастиря.

На сьогоднішній день монастир являється важливим духовним та культурним центром не лише Харкова, але й всього регіону. А духовна семінарія продовжує традицію колегіуму, та являє собою важливий духовний та освітній центр.

Список використаної літератури:

1. Свято-Покровський монастир [Електронний ресурс] / Православна Харківщина. Режим доступу: <http://pravoslavie.kharkov.ua/diocese/monastery/459-svjato-pokrovskijmuzhskojj-monastyr.html>
2. Багалея Д., Миллер Д. История города Харькова за 250 лет существования (с 1655 года). — Харьков: типографія М. Зильберберг и Сыновья, 1905—1912
3. Харьков : Архитектура, памятники, новостройки : Путеводитель / Клейн Б.Г., Лаврентьев И.Н., Лейбфрейд А.Ю. и др.. — 2-е изд., испр. и доп.. — Харьков: Прапор, 1987. — 151 с.
4. Лейбфрейд А., Полякова Ю. Харьков. От крепости до столицы: Заметки о старом городе. — Харьков: Фолио, 2004. — 335 с. — ISBN 966-03-0276-2.

СУСПІЛЬНА РОЛЬ ЖУРНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ

Ситькова О., студентка групи ЖУР-17д СНУ ім. В.Даля. Науковий керівник – к.і.н., доц. **Фомін А.В.**

Журналістика здавна відіграє значну роль у політичних та громадських процесах суспільства. Особливої значущості вона набуває з появою друкованого слова. Роль журналістики найбільш яскраво простежується під час великих суспільних випробувань, революцій. У автократичних, тоталітарних суспільствах політична еліта завжди намагається використати журналістику задля задоволення власних політичних інтересів. У процесі історичного розвитку журналістика як галузь суспільно-політичної діяльності пройшла кілька етапів.

Умовно їх поділяють на три періоди: Перший період позначається тим, що журналістика почала масово поширюватись у першій половині XVII століття через посилення інформаційних потреб суспільства, а тому дуже швидко привернула увагу і поживила інтерес представників влади та діячів інтелігенції, які зрозуміли, що через журналістику можна керувати суспільною свідомістю та настроями громад, отже, ставало легше боротись за владу і утримувати її якомога довше.

Під час другого періоду, у XIX столітті, через вказані вище риси, журналістика була втягнена у сферу політичних інтересів і взагалі об'єднана з політикою, пізніше – стала менш інформативною і була об'єднана з публіцистикою, що стало головним напрямком її розвитку. Будь-яка газета чи журнал проголошували свою політичну орієнтацію, читачі були добре обізнані в політичних очікуваннях і передбачали наперед, яку позицію посяде те чи інше періодичне видання щодо певної проблеми. В Україні апогей політичної журналістики припав на XX століття – період перебування українських земель під владою СРСР, коли преса була основним способом реалізації політичної агітації Комуністичної партії.

Третій період вирізняється тим, що через замовчування у пресі багатьох суспільних проблем під час служіння більшовицькому режиму партійна журналістика була остаточно скомпрометована в очах світу, бо така діяльність порушувала головні функції журналістики. Через це спочатку у центральноєвропейських країнах, а згодом, після розвалу СРСР, і на території східноєвропейських держав формується преса демократичної моделі, головною метою якої є реальне і об'єктивне інформування громадян про дійсні факти і події замість пропаганди й агітації [2].

Попри затяжний перехідний стан українського суспільства, розвиток нашого інформаційного простору продовжується і дедалі набуває рис третього періоду. В Україні продовжують існувати партійні та державні видання, але вони помітно програють загальним газетам і журналам.

Концепція агітаційної газети сьогодні виявляється цілком витісненою концепцією інформаційного періодичного видання. Службова журналістика замінюється на таку, що має самодостатнє значення й функції. Вона перестає бути засобом масової інформації. Враховуючи ці обставини, відомий журналістикознавець В. М. Владимиров запропонував для позначення суб'єктів масово-інформаційної діяльності вживати термін «органи масового спілкування». З іншого боку, по-перше, провідним завданням і сутністю журналістики досі залишається масово-інформаційна діяльність, а не комунікативна, хоча вона й стає дедалі затребуванішою, особливо на платформах інтернет-видань. Тому вважається важливим зберегти в синонімічному до журналістики формулюванні «масова інформація» замість усталеного терміна В.М. Владимирова – «органи» [1].

По-друге, не всі суб'єкти масово-інформаційних відносин можуть називатися органами масової інформації, бо, наприклад, політично заангажовані службові видання не можуть називатись органами масової інформації, але можуть бути класифіковані як засоби масової інформації. Тому в сучасній журналістиці, як і в її історії, слід розрізняти ОМІ та ЗМІ. Очевидно, один термін не мусить цілковито витіснити інший, обидва вони повинні вживатися паралельно, кожен треба використовувати для позначення своїх явищ. Сучасна масово-інформаційна ситуація в Україні характеризується, проте, рішучим зростанням в інформаційному просторі сектора ОМІ та скороченням сектора ЗМІ.

Отже, щонайважливіший бік діяльності ОМІ в суспільстві – це інформування громадян. При цьому слід нагадати, що інформація – інститут управління суспільством за тоталітарних режимів і інститут самоуправління в демократичній політичній системі [1].

Найважливіший же парадокс полягає в тому, що управлінські функції здійснюється пресою без управління самою нею. Якщо держава починає керувати масово-інформаційною діяльністю або здійснювати її сама, у державних діячів створюється уявлення, що вони спрямовують людей у

потрібному напрямкові, володіють колективним розумом цілого народу, мобілізують його на звершення партійної програми.

Насправді це зрештою призводить до ситуації, що була в СРСР у роки холодної війни: інформацією керували, всіляко регламентуючи й обмежуючи її, а між тим саме історія Радянського Союзу довела неспроможність запропонованої в ньому формули масово-інформаційних відносин [3]. Насправді дієздатні, конструктивні рішення приймаються на основі інформації, яка оприлюднена в газетах, циркулює в суспільстві публічно і яку щоденно споживає величезна аудиторія політичне активних громадян, котрі хочуть знати, що відбувається в їхній країні й у світі, чому уряд чи керуюча партія вдаються до таких чи інших політичних кроків, якими обставинами спричинені ці рішення і які очікувані наслідки їхнього запровадження. Спроби відгородити суспільство від всебічної об'єктивної інформації та друкувати обмежену спеціальну інформацію створюють насправді інформаційний вакуум для населення, дезорієнтують його. За таких обставин виникають передумови для поразки того політичного режиму, який спирається на контроль над інформацією, на маніпулювання нею, на цензуру.

Існує цікава думка, згідно з якою падіння СРСР і пов'язаної з ним тоталітарної системи стало наслідком інформаційної війни комуністичної партії та створеної нею держави проти свого народу, проти своїх людей, які поза інформацією не могли стати повноцінними громадянами, а відтак і створити повноцінне громадянське суспільство.

У сьогоденних умовах України, коли напрям суспільного розвитку країни остаточно ще не вирішено, а рівень реформування різних сфер суспільства істотно відрізняється як мірою охоплення, так і глибиною, коли самі реформи доводиться здійснювати в умовах економічної, фінансової та соціальної кризи, ОМІ набувають вагомого значення гарантів політичної та соціальної стабільності, вони стають способом вираження суспільних настроїв і формують громадську думку у найгостріших питаннях [3].

Так виникає ще одне надзвичайно важливе питання: про другу (після інформативної) функцію журналістики – функцію формування громадської думки [1]. Сучасна суспільна свідомість у світі відзначається особливо високим рівнем впливу громадської думки на всі сфери життєдіяльності суспільства, починаючи від глобальних політичних рішень і закінчуючи дрібними побутовими проблемами. Громадська думка являє собою стан масової свідомості, що містить у собі відношення (приховані чи відкриті) людей до явищ, подій, процесів, героїв та персонажів даного часу, тобто до всього того, що складає поточну історію. А історію сучасності створює журналістика. Характер ідей, що в сукупності складають громадську думку, безпосередньо залежить від переконань людей і особливостей їхньої історичної свідомості. Громадська думка – це система зрозумілих і оцінених конкретних ситуацій поточного життя суспільства і уявлень, що виникають у зв'язку з ними, про те, що, в ім'я чого і як може бути законсервоване або змінене в поточному житті.

Журналістика в сучасному світі – головний, хоча й не єдиний, спосіб формування та існування громадської думки. Народження уявлень про необхідні зміни та процес запровадження цих змін неможливий сьогодні без участі ОМІ. Головним будівельним матеріалом для громадської думки є інформація, а головними каналами її формування й вираження – органи масової інформації. У цьому й реалізує себе журналістика в демократичному суспільстві як галузь суспільно-політичної діяльності.

Складність ситуації в інформаційному просторі України виявляється у, по-перше, прагненні суспільства до оновлення життя, по-друге, у неможливості негайно зліквідувати вплив несприятливих факторів минулого. Це породжує істотні суперечності в сьогоденному становищі журналістики.

Українська теорія журналістики останнім часом балансує між визнанням необхідності незалежної від держави системи ОМІ й утвердженням думки про необхідність її підтримки Українською державою.

Яскравий приклад цього є у підручнику «Теорія журналістики» А.З. Москаленка. Відзначивши, що в новітньому інформаційному просторі України

замість партійної журналістики в ході демократичної революції почали з'являтися газети Рад, які утворили сьогодні нову монополію, він запитує: «Чи нормально це? – і сам дає відповідь: - Коли орган влади видає свою газету – це нонсенс. Такого немає ніде у світі. Це суперечить нормам демократичного устрою. Це більшовицький анахронізм» [4].

Враховуючи це, деякі ради демонструють свій демократизм, знімаючи з себе повноваження засновників газет і надаючи їм статус незалежних. Подібна демонополізація повинна бути реалізована в масштабах усієї країни в рамках загальнонаціонального структурування суспільства. Але виходить так, що той самий Москаленко трохи раніше висловлює діаметрально протилежну думку, говорячи про необхідність державної підтримки органів масової інформації: «Пріоритетною державною підтримкою, - наголошував він, - має заохочуватися виробництво та поширення інформаційної продукції державною мовою, особливо в регіонах з переважанням неукраїномовної інформаційної продукції. З цією метою створюються відповідні перспективні державні програми та запроваджуються в межах наявних можливостей додаткові пільги для засобів масової інформації, які виробляють таку інформаційну продукцію» [4].

На жаль, сьогодні не існує однозначної відповіді на питання про те, чи мають ОМІ бути незалежними від держави, або ж держава повинна підтримувати їхній розвиток та діяльність. Вихід із замкненого кола слід шукати на шляху використання досвіду тих держав, які на законодавчому рівні регулюють свій інформаційний ринок. Якщо звернутися до проблеми районних газет, а в них доведеться працювати багатьом з молодих журналістів, то вони всі можуть в один день загинути, позбавлені внаслідок прийняття Закону про роздержавлення місцевої преси в Україні державної підтримки. Адже без дотацій вони навряд чи зможуть існувати в районах з невеликою кількістю населення й тиражем 2-4 тисячі примірників. Але добре було б, коли ця дотація надавалася централізовано з державного бюджету; це дозволило б навіть районній газеті відчувати себе незалежною від диктатури місцевих райдержадміністрацій, на службі в яких перебуває поки що більшість з них.

Зрештою, і приватна журналістика відчуває на собі могутній економічний тиск засновників і не є більш вільною ніж та, що дістає державну підтримку.

ОМІ, в якій державі вони б не видавалися, мають передусім цінувати власну свободу, незалежність як гарант свого професійного рівня, вільно висловлювати свою думку, завойовувати читача та шанувати його. Державна підтримка ні в якому разі не повинна кайданами лягати на редакційний колектив і сковувати його масово-інформаційну діяльність, а навпаки, допомагати йому відчутти себе вільними, потрібними народові, зорієнтованими на інформаційні запити своєї аудиторії. Те саме стосується і позицій власників видань та телевізійних каналів, які мають дистанціюватися від редакційної політики, відмовитися від тиску на журналістів, нав'язування власних політичних поглядів задля збереження ролі журналістики у функціонуванні громадянського суспільства.

Література

1. Владимиров В.М. Вступ до спеціальності «Журналістика»: Навч. Посіб. Київ: МАУП, 2007. С. 67-84.
2. Бочковський О.І., Сірополко С. Українська журналістика на тлі доби (історія, демократичний досвід, нові завдання) / За ред. К. Костева й Г. Кошаринського. Мюнхен: Український техніко-господарський інститут, 1993. 204 с.
3. Михайлин І.Л. Історія української журналістики. Період становлення: від журналістики в Україні до української журналістики: підруч. для вищ. школи / І.Л. Михайлин. Харків: Прапор, 2005. 320 с.
4. Москаленко А.С. Теорія журналістики. Київ. Експерс-об'ява, 1998. С. 372-330.

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГОЛОДУ 1946 – 1947 РОКІВ В УКРАЇНІ

Сич Д., студент групи ФКР-18д інституту економіки і управління СНУ ім. В.Даля.

Післявоєнний період є одним із ключових етапів історії радянського державного устрою і суспільства. Ці роки залишили практично без змін політичну й економічну систему в СРСР, хоча у суспільстві після переможного завершення війни відбувались зміни, пов'язані з надіями та очікуваннями, які викликали особливий психологічний клімат і настрої. Населення країни увійшло

в мирне життя, сподіваючись, що за порогом війни залишилось усе найстрашніше і важке. Але традиційна вже сталінська радянська економічна модель спродукувала чергову проблему, а саме голод 1946 – 1947 рр. Третій радянський голод в Україні. Також традиційно?

Серед широкого кола малодосліджених проблем історії України є чимало й таких, що стосуються повоєнної відбудови сільського господарства республіки. Раніше ця відбудова здебільшого зображувалася як суцільний, безперервний трудовий ентузіазм селянства і тривалий час замовчувався голод, що лютував на Україні в 1946-1947 рр., і муки й поневір'яння хліборобів, які віддавали останнє, щоб прогородувати розорену війною країну. Голод 1946 – 1947 рр. в Україні відбувався у складних соціально-політичних умовах. Після кривавої, руйнівної війни республіка знаходилася у стані страшної розрухи, до якої додалася посуха 1946 р. Колосальних збитків зазнало сільське господарство. Було зруйновано і пограбовано близько 30 тис. колгоспів, радгоспів і МТС, 28 тис. сіл. Перед тим як розглядати сам голод треба з'ясувати його причини яких було досить багато. Матеріально-технічна база аграрного сектора економіки виявилася вщент зруйнованою. Водночас інвестиції у відновлення аграрного сектору становили лише 7% загальних. Це була одна з головних причин, що викликали голод. Крім цього, до голоду призвела імперська політика правлячої верхівки колишнього Союзу РСР щодо України. Селу республіки центр майже нічого не давав, а лише забирав з нього вироблювану сільськогосподарську продукцію, особливо зерно, незалежно від того, врожайним чи неврожайним був той чи інший рік. У катастрофічному стані знаходилося присадибне господарство селян через податкову політику Москви. Давалися взнаки величезні демографічні проблеми, адже Україна за роки війни втратила, за різними оцінками, від 8 до 12 млн. чоловік. Надзвичайно напруженим залишалося становище з трудовими ресурсами в селах України. Багато працездатних колгоспників залучалося до відбудови промисловості, оскільки селянство було чи не основним джерелом поповнення швидко зростаючого робітничого класу. Основну силу в колгоспах

становили жінки. В 1945 р. вони виробили 72,2% всіх трудоднів. Тому виконати план по розширенню посівних площ можна було тільки шляхом різкого підвищення напруженості праці. Тяжке становище виникло в тваринництві. У колгоспах слабо розвивалася кормова база. На кінець 1945 р. поголів'я всіх видів худоби досягло довоєнного рівня, а посіви кормових культур лише 29%. Цей розрив значно збільшувався ще й тому, що урожайність кормових була значно нижчою, ні до війни. План молокопоставок на 1 грудня 1945 р. республіка виконала лише на 48,9%. Не все гаразд було і з м'ясопоставками. Так, того року господарства Одеської області здали державі лише 43 свині. Щоб виконати плани м'ясозаготівель, колгоспи були змушені здавати молодняк, виснажену худобу, корів. Великим був падіж тварин. Так у Вінницькій області за 11 місяців 1945 р. загинуло 7,8% поголів'я великої рогатої худоби, 5,4% свиней, 6,7% овець і кіз.

Таким чином, на кінець 1945 р. в сільському господарстві УРСР, як і в ряді районів країни, склалася вкрай несприятлива ситуація, яка вимагала серйозного перегляду аграрної політики, а саме: відмови від подальшого форсованого розширення посівних площ без відповідного зростання матеріально-технічних ресурсів; перегляду заготівельної політики і перед усім зменшення обсягів обов'язкових поставок, підвищення заготівельних цін, які були просто «символічними»; посилення матеріальної заінтересованості колгоспників, викоренення зрівнялівки в оплаті їх праці. На жаль, керівництво країни не звернуло уваги на ці перші серйозні сигнали, що й стали в майбутньому причинами великої трагедії. Одним з головних ударів по становищу селянських господарств завдав непосильний план хлібозаготівель на 1946 р. – 340 мільйонів пудів хліба – виконати який Українській РСР було неможливо. Але замість зниження цей план в липні 1946 р. 23 областям України його було підвищено. 22 липня 1946 р. з метою безумовного виконання державного плану хлібозаготівель кожною областю і районом Української РСР Рада міністрів УРСР і ЦК КП(б)У таємною постановою надали право виконкомам і парткомам КП(б)У збільшити

колгоспам, а в західних областях і селянським господарствам, що мали добрий врожай, обов'язкове постачання зерна державі в межах до 50 % від розмірів хлібозаготівель, нарахованих за діючими нормами. Загальне збільшення хлібопостачання склало 21013 тис. пудів. Господарі під загрозою розстрілу віддавали останні залишки хлібу, які були вкрай важливими для збереження життя. Вилучене силою з господарств зерно, ігноруючи поширення голоду в Україні, можновладці щедро відправляли в зарубіжні країни. Численні джерела підтверджують, що воно відвантажувалося до Польщі, Чехословаччини, Болгарії, навіть Франції. Внаслідок голодомору серед сільського населення поширилася дистрофія. За офіційними повідомленнями на початку 1947 р. в Україні нараховувалося 448 тис. хворих на дистрофією, серед яких 150 тис. перебували у важкому стані й потребували термінової госпіталізації. На травень 1947 р. вже було зареєстровано понад 900 тис. таких хворих. За іншими (неповними) даними, до літа 1947 р. на Україну було зареєстровано більш як 1 млн. хворих на цю хворобу. Поширювався й тиф. Так, лише на Дніпропетровщині за листопад 1947 р. було виявлено близько 1,6 тис. таких хворих. Що ж до людських втрат, то їх визначити важко, оскільки масштаби трагедії, попри те, що вони були меншими, ніж у 1932-1933 рр., надто великі. Лише органи РАГСу УРСР зафіксували у 16 східних та Ізмаїльській і Чернівецькій областях 1946 р. 282 тис. померлих, а 1947 р. – більш ніж 528 тис. Вже з грудня 1946 р. почався падіж худоби. На 1 січня 1947 р. поголів'я великої рогатої худоби зменшилося порівняно з 1 січня 1946 р. на 46,4 тис. голів, свиней – на 1001,8 тис., овець і кіз – на 125,9 тис., коней – на 35,7 тис. голів. Скорочення поголів'я продовжувалося аж до появи зеленого корму. Отже голод значно ускладнив і без того важкий процес відбудови України. Скорочувалися трудові ресурси, треба було поповнювати капіталовкладення в сільське господарство. Негативно вплинув голод і на моральний стан суспільства, що поставило Україну в не вигідні умови порівняно із західними країнами.

Голод 1946-1947 рр. залишив значний відбиток на демографічному розвитку України. Він забрав сотні тисяч людських життів.

Разом із тим, голод посилив критичні настрої у радянському суспільстві, викликав прихований та відкритий опір як безпартійних, так і партійних громадян існуючій політичній системі й похитнув авторитет Й.Сталіна. Він став фактично закономірним явищем для сталінського режиму, адже будь-які стратегічні завдання вирішувались ним за рахунок селянства, не дивлячись на жертви та економічні наслідки для села.

Голод мав стресовий характер впливу на моральні настрої суспільства, що поставило Україну в невідгідні умови порівняно із західними країнами і значно ускладнило і без того важкий процес післявоєнної відбудови країни. Період голоду негативно сказався на свідомості, психології людей, що позначилось на їх поведінці та вчинках як під час продовольчої скрути 1946-1947 рр., так і в подальші роки. Багато хто бачив та розумів сутність існуючої державної системи, однак продовжував покійно жити, чи скоріше існувати у звичному ритмі, пристосовуючись до труднощів, залишаючи своє невдоволення при собі. Голод засвідчив, що позбавлене державної підтримки населення було змушене рятуватися самотужки, часто йдучи на злочини та нелюдські вчинки, переступаючи моральні норми. Такими були причини і наслідки голоду 1946-1947 років на Україні.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. 1946 – 1947. Голод в Україні: зб. спогадів / Нац. музей історії України у Другій світовій війні, Мемор. Комплекс. Редкол.: М. М. Гич та ін. Упоряд.: Т. А. Куцаєва, Л. В. Рибченко. Київ: [б. в.], 2016. 127 с.
2. Голодомор в Україні (1946-1947). Електронний ресурс. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_в_Україні_\(1946—1947\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_в_Україні_(1946—1947))
3. Голод 1946 – 1947 рр. В Україні та його наслідки. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5601772/page:89/>
4. Причини голоду 1946-1947 рр. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://vuzlit.ru/512713/prichini_golodu_1946_1947
5. Голод 1946-1947 рр., його причини, масштаби і наслідки. Демографічна ситуація. Рівень життя та побут населення у повоєнний час. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/76104/istoriya/golod_1946-1947_prichini_masshtabi_naslidki_demografichna_situatsiya_riven_zhittya_pobut_naselennya_povoyenni_y
6. Голод в Україні 1946 – 1947: документи і матеріали. Упоряд. О. М. Веселова. За ред. В.А. Смолія. Київ: Вид-во М.П.Коць; Нью-Йорк: б.в., 1996. - 375 с.

THE ROLE OF INFOGRAPHICS IN RELAYING HISTORICAL FACTS

Sobol S., *st.gr.UI-351, Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

Sapytska O., *PhD in History, Associate Professor, Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

The ancestors of modern man left their messages in the form of drawings, using the available means at hand, thanks to which masterpieces of rock art have reached us. All this can be repeated - “return to the past” is connected with the fact that huge amounts of data require, and modern technologies allow using new approaches for presenting data. One of these approaches is infographics, a distant descendant of cave paintings.

The prototypes of infographics can be found in the drawings of the Neolithic period, with time the text became the main means for transmitting information - most likely because this form of information transfer agrees well with oral speech and is technically simpler than graphical. For millennia, the development of infographics was hindered by the technical complexity of creating drawings and high demands on the abilities of artists and engravers. Almost anyone can be taught to write texts, and not everyone can draw. Only in the 21st century with the advent of computer tools and technologies for creating drawings, the opportunity exists for the mass creation of infographic materials by people who do not possess any artistic talent.

Speaking of history, we confine ourselves only to that part of infographics, which is associated with the visualization of tabular data. People began to use the tabular presentation of data in the form of rows and columns about two thousand years ago, but until the middle of the XIV century, no one had an idea about the possibility of representing this kind of data in graphical form. For the first time, the scientist monk Nikolay Orezmsky suggested drawing tables with graphics, who drew a kind of geographical maps with latitudes and longitudes. Two hundred years later, the French mathematician and philosopher Rene Descartes in 1637 formalized a graphic approach to table visualization.

As a result of scientific and technical progress, a transformation of the information space took place. The volume of information increases, new ways of its distribution

appear. The modern process of communication is most effectively built on the visualization of transmitted information. According to the research, a person perceives 90% of the information through the visual channel, while 70% of the information is absorbed from the text, and when combining the illustration and the text, the percentage of the acquired information increases to 95%.

In connection with these trends, one of the urgent problems of modern pedagogy is the development of more efficient ways of presenting educational information. In the process of communicating historical facts to students, for many years, such methods as visualization and visualization, based on the development of didactic visual aids, representing - tables, charts, diagrams, maps.

R. Arnheim, Ya.A. were engaged in the issues of visualization methodology and visualization in educational texts. Komensky, K.D. Ushinsky. The ways of creating a visual information model are studied in the pedagogical works of A.A. Verbitsky. The design stages of visualization were studied by D. Zhelazny, V.V. Laptev, E. Tafti.

With the help of infographics it is possible to transform the educational process into an active, motivated, volitional, emotionally colored, cognitive activity. The use of visualization in historical facts allows you to visually show the relationship of subject and object, as well as time and space, contributes to the rapid development of work in the presence of complex processes of its implementation, explaining the relationship between elements, describing the stages of activity. Properly designed infographics makes it possible to motivate students to study a large body of data.

Information graphics is a unique method of conveying information, one of the innovative ways of learning in various types of disciplines. The visualized information is more easily transmitted and perceived between the participants of the communicative process. Transmission of information with the help of well-built visual structures implies greater activity of students and allows you to spend less time on lectures, which makes it possible to more effectively engage in practical and creative activities [4, p. 16-24].

In educational books, traditionally, a large place is given to drawings, diagrams, photographs, tables, diagrams, maps. From the beginning of the 20th century, visualized

information appears in such editions intended for children's reading as “Alphabet” and “Primer”.

In the process of historical development, certain ways have emerged to include data visualization in educational texts.

Infographic is an effective solution to the problem of transferring information in lectures of almost any level of complexity. The existing century-old traditions in data visualization are not lost, but develop and find new ways of becoming and areas of application.

References

1. Verbitskiy A.A. (1991) Aktivnoye obucheniye v vysshey shkole: kontekstnyy podkhod / A.A. Verbitskiy. – M.: Vyssh. shk. 1991. – S. 126.
2. Gavrilova T.A. Gulyakina N.V. (2008) Vizualnyye metody raboty so znaniyami: popytka obzora // Iskusstvennyy intellekt i prinyatiye resheniy. – 2008. – № 1. – S. 17.
3. Laptev V.V. (2012) Izobrazitel'naya statistika / V.V. Verbitskiy. – M.: Eydos. 2012. – S. 7.
4. Manuylov V.F., Fedorov I.V., Blagoveshchenskaya M.M. (2006) Sovremennyye nauko-emkiye tekhnologii v inzhenernom obrazovanii // Innovatsii v vysshey tekhnicheskoy shkole Rossii. – Vyp.2: Sovremennyye tekhnologii v inzhenernom MADI (GTU). – M. 2006. – S. 16-24.
5. Nikulova G.A., Podobnykh A.V. (2010) Sredstva vizualnoy kommunikatsii – infografika i metadizayn // Obrazovatelnyye tekhnologii i obshchestvo. – 2010. – № 2. – S. 374.
6. Ostrikov S.V. (2013) Ot standartizirovannoy infografiki k dizaynerskoy: opyt mnogoaspekt'nogo klassifikatsionnogo opisaniya // Dekorativnoye iskusstvo i predmetno-prostranstvennaya sreda. Vestnik MGKhPA im. S.G. Stroganova. – 2013. – № 4.

THE HISTORY OF THE FORMATION OF THE RED CROSS IN THE WORLD AND UKRAINE

Tymoshenko A., *Master's student (gr. IAI-18dm) Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

Scientific adviser: Sapytska O., *PhD in History, Associate Professor, Dep. of History and Archeology Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

The work of the International Committee of the Red Cross (ICRC) is based on the Geneva Conventions of 1949, their additional protocols, the international movement's statutes of the Red Cross and the Red Crescent, and the resolutions of the International Red Cross and Red Crescent Societies. The ICRC is an independent, neutral

organization that provides humanitarian protection and assistance to war victims and victims of armed violence.

It takes the necessary measures in response to emergencies and contributes to the observance of international humanitarian law and its implementation in national legislation.

The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) was founded in 1919 in Paris, after the First World War. The war had shown the need for close cooperation between Red Cross Societies, which, with the help of their humanitarian activities, helped millions of war prisoners and combatants, attracting millions of volunteers and creating the basis for further work of the organization.

Henry Davison was the president of the American Red Cross Committee, who proposed the formation of a federation of these national societies. The International Medical Conference, initiated by Davison, led to the birth of the League of Red Cross which was renamed into League of Red Cross and Red Crescent lately in October 1983, and then became the International Red Cross and Red Crescent Society in November 1991.

The first goal of the ICRC was to improve the health of people in countries that suffered significant losses during the four years of war. Its goal was “strengthening and unification for activities in the field of health care of already existing Red Cross societies and promoting the creation of new partnerships”. There were five founding communities: Great Britain, France, Italy, Japan and the United States. This number has increased over the years, and now there are 190 recognized national societies - one in almost every country in the world.

The Ukrainian Red Cross began its activity in Kiev on April 18, 1918. In October 28, 1992, the President of Ukraine issued the Red Cross Society of Ukraine decree, according to which it is recognized as the only National Red Cross, authorized to provide support to public authorities in their activities in the humanitarian sphere.

The activities of the Red Cross Society in Ukraine

The main activities of the Red Cross Society of Ukraine:

- Medical and social assistance HIV-AIDS prevention - Countering the spread of tuberculosis

- Program: "Stop tuberculosis in Ukraine"

Donation

- Patronage service

- About the readiness of Red Cross Society organizations to assist the public in emergency situations

- Disaster service

- Emergency response preparation

- Emergency stocks

- First-aid training

- International Certificate

- International cooperation

- The search service

- Respecting International Humanitarian Law

- Countering trafficking in persons

- Youth movement

- Protection of refugees

- Psychosocial support for vulnerable groups in Ukraine

So, the structure of the International Red Cross provides solutions to important issues for society. We can say, that historical changes in society were noted on this structure. Due to a well-coordinated network of organizations, which is operating in the relevant spheres of life, we can talk about the positive effects of work.

The already existing organizational structure of the International Red Cross nowadays is characterized by the presence of number authorities that form the International Red Cross, which includes: National Red Cross and Red Crescent Societies, League of Red Cross Societies and the so-called International Committee of the Red Cross. The supreme governing authority of IRC is the International Conference, between which meetings the principal issues are solving by the constant commission of IRC. Consequently, the Federation, League of Nations, and Red Cross

Committees are integral components without which the activities of such an organization are simply impossible.

References

1. American Red Cross. History of American Red Cross // American Red Cross. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.redcross.org/about-us/who-we-are/history.html>.
2. Журба М. А. (2008) Структура організацій Міжнародного Червоного хреста / М. А. Журба // Науковий час опис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6, Історичні науки: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2008. - Вип. 5: До 175-річчя НПУ ім. М. П. Драгоманова. - С. 288-295.

М.В. ВІНОКУРОВ ПРО ПРОБЛЕМУ СХОДЖЕННЯ З РЕЙОК ПОЇЗДІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Устяк Н.В. к. іст. наук. Доцент кафедри міжнародних відносин та туризму, докторант Київського міжнародного університету

Перспективи розвитку залізничного транспорту, призначеного для вантажів, що потребують особливих умов перевезення (азотна, соляна, сірчана кислота, пропан, аміак, нафта, зріджений газ, вибухові матеріали, самозаймісті речовини, отруйні і токсичні речовини, радіоактивні матеріали тощо), пов'язані з удосконаленням технічних засобів транспорту, підвищенням їх вантажообігу та безпеки пересування. Однією з основних умов надійності функціонування залізничного транспорту, призначеного для перевезення небезпечних вантажів та вантажів спеціального призначення, є запобігання сходженню рухомого складу з рейок, захист навколишнього середовища від небезпечних наслідків та забруднення, що можуть трапитись під час аварії залізничного екіпажу зі специфічним вантажем.

Сход з рейкової колії поїздів при перевезенні вантажу, що потребує особливих умов транспортування, призводить до важких наслідків і в деяких випадках має характер регіональної екологічної катастрофи. Наприклад, тільки на залізницях України в 2007 році було зареєстровано 623 випадки транспортних подій, у тому числі 125 сходів рухомого складу з рейок. Серед найбільш масштабних випадків можна назвати так звану "фосфорну катастрофу", яка

відбулася 16 липня 2007 року на перегоні Красне-Ожидів Львівської області. Під час цієї аварії, в результаті сходу коліс з рейок, перекинулися 15 цистерн з жовтим фосфором. Економічні збитки від цієї аварії Міністерство охорони навколишнього середовища оцінило у 5,5 млн гривень.

Аналіз транспортних аварій, пов'язаних зі сходом коліс з рейок, показує, що вирішення цієї проблеми можливе за допомогою застосування інноваційних рішень, які протидіють сходу коліс із рейок та забезпечують підвищення безпеки руху. Рівень безпечної експлуатації рухомого складу на залізницях визначається наявністю запасу стійкості рейкового екіпажу, тому вирішити питання запобігання сходу рейкових екіпажів з рейок можна шляхом створення (за рахунок конструктивних факторів) у зоні контакту колесо-рейка сил, які протидіють сходу коліс із рейок.

Таким чином, напрямок досліджень М.В. Винокурова – запобігання сходу з рейок спеціального рухомого складу шляхом створення комплексної системи протидії є сьогодні актуальною науково-прикладною задачею для залізничного транспорту України.

Забезпечення протидії сходу коліс спеціального рухомого складу з рейок за рахунок удосконалення конструкції колісних пар та створення відповідної автоматизованої системи контролю цікавило М.В. Винокурова постійно.

Він вважав, що досягнення поставленої мети вимагає вирішення таких завдань:

аналіз наукових публікацій у галузі динаміки залізничних екіпажів і моделювання взаємодії колеса з рейкою;

математичне моделювання взаємодії колеса та рейки за умови рівноваги візка;

математичне моделювання геометричної відповідності профілів колісних пар у двох-гребеневому виконанні, та рейкової колії;

математичне моделювання взаємодії колеса двогребеневому виконанні та рейкової колії;

аналіз отриманих теоретичних результатів та перевірка їх адекватності;

розробка технічних рішень із запобігання сходу колісних пар з рейок та їх експериментальна перевірка;

розробка рекомендацій з впровадження запропонованих технічних рішень.

Об'єктом його досліджень був процес силової взаємодії колісних пар, у двогребеневому виконанні з рейковою колією.

Предметом дослідження – закономірності впливу динамічних, конструктивних і геометричних чинників на протидію сходу коліс з рейок.

Для вирішення поставлених завдань М.В. Винокуровим використовувалися: моделювання досліджуваних процесів; методи моделювання геометричних параметрів запропонованих пристроїв; методи планування експерименту і методи статистичної обробки експериментальних даних. Розробка математичної моделі контактної взаємодії гребеня колеса з рейкою виконувалась з використанням диференціальних рівнянь, теоретичної механіки, динаміки механічних систем, теорії тертя, математичного та імітаційного моделювання, аналітичної геометрії.

Важливою була наукова новизна отриманих результатів М.В. Винокуровим:

отримала подальший розвиток методика створення робочого профілю коліс для спеціального рухомого складу, яка враховує двогребеневе виконання поверхні кочення;

було удосконалено математичну модель просторових коливань чотирирівнісного рейкового екіпажу спеціального рухомого складу в частині визначення потенційної енергії з урахуванням наявності контргребеня та особливостями взаємодії колеса, у двогребеневому виконанні, та рейки;

вперше М.В. Винокуров отримав закономірності силової взаємодії колісної пари у двогребеневому виконанні та бічної грані головки рейки при одно- і двоточковому контакті колеса з рейкою;

вперше ним отримано залежність, яка характеризує вплив поперечних сил при вписуванні екіпажу в криві при контакті колеса у двогребеневому виконанні з рейкою.

Дослідження М.В. Винокурова мають важливе практичне значення:

ним розроблено колісну пару для спеціального рухомого складу, профіль якої характеризується наявністю додаткової доріжки кочення та контргребеня, що забезпечує протидію сходу колісної пари з рейок в той час, коли основний гребінь колеса вкочується на робочу поверхню рейки;

розроблено також датчик, який має можливість контролювати положення колісної пари відносно рейкової колії та надавати сигнал при перекочуванні колеса на додаткову доріжку кочення;

розроблено систему запобігання сходу коліс спеціального рухомого складу, що дає можливість протидіяти сходу коліс за рахунок наявності додаткової доріжки кочення та додаткового гребеня, забезпечує контроль положення колісної пари в рейковій колії і надає в автоматичному режимі інформацію про положення колісної пари відносно рейкової колії. Систему протидії сходом та її складові вже в наш час захищено в Україні трьома деклараційними патентами на корисну модель.

УЧАСТЬ УКРАЇНИ У МИРОТВОРЧИХ МІСІЯХ ООН

Фісак В., *магістрантка групи ІАІ-18 дм юридичного факультету СНУ ім. В.Дала.*

Визначальним фактором у житті всієї планети у другій половині ХХ століття стало прагнення більшості держав до збереження і підтримання міжнародного миру й безпеки на землі. Саме тому Україна не залишилася осторонь і вже з 1992 року Збройні сили України беруть участь у миротворчих операціях під егідою ООН, НАТО та других міжнародних організацій.

Починаючи з 1992 року в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки взяло участь близько 45 000 українських військовослужбовців, з яких 55 загинуло. Наразі ЗС України беруть участь в 8 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у 6 країнах світу та районі Аб'єй.

Українці брали участь у миротворчих операціях ООН і за часів СРСР, хоча, зазвичай, цих громадян України не зараховують до офіційної статистики, на відміну від країн СНД.

В 1992 році з метою сприяння політичному врегулюванню югославського конфлікту, який став найкровопролитнішим збройним протистоянням у Європі з часів закінчення Другої світової війни, Генеральний секретар ООН звернувся до керівництва нашої держави з проханням щодо надання українського військового контингенту до складу сил ООН в зоні конфлікту. З цією метою протягом 3 тижнів було створено перший український миротворчий підрозділ – 240-й окремий спеціальний батальйон, у формуванні якого брала участь фактично вся Україна.

15 липня 1992 року два літаки з українськими миротворцями здійснили виліт з дніпропетровського аеродрому у напрямку Боснії. Передова група налічувала 42 військовослужбовці. Після приземлення у Сараєво українські миротворці одразу опинилися в епіцентрі бойових дій, адже місто й аеродром обстрілювали артилерія та снайпери. Через багато років, у 2013-му, саме ця дата буде визначена Верховною Радою України Днем українських миротворців з подальшим щорічним відзначенням його на державному рівні.

За більш ніж 20 років українські миротворці взяли участь в операціях з підтримки миру в таких регіонах, як Косово, Боснія і Герцеговина, Ангола, Македонія, Гватемала, Таджикистан, Афганістан, Хорватія, Кувейт, Сьєрра-Леоне, Придністров'я, Ірак, Ліван, Ефіопія, Еритрея, Грузія, Судан, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго тощо.

Слід визнати, що миротворчі операції ООН не завжди, але все ж в значній кількості випадків є дієвим способом врегулювання міжнародних суперечок, кризових ситуацій і збройних конфліктів, У зв'язку з цим не можна не погодитися з думкою нинішнього Генерального секретаря ООН Кофі А. Аннана, який вважає, що в операцій з підтримки миру є «деякі унікальні переваги, котрих ні в кого більше немає, включаючи універсальний характер їх мандата і багатий досвід їх проведення» [1].

Метою дослідження є миротворча діяльність України під егідою ООН, тобто військово-політична складова миротворчості ООН, а саме дії з використанням військових спостерігачів і збройних сил ООН, спрямовані на

підтримку і відновлення міжнародного миру і безпеки.

Наразі Збройні сили України беруть участь в 10 міжнародних місіях і операціях беруть участь понад 600 військовослужбовців Збройних Сил України, які, підтримуючи благородну традицію, сприяють розв'язанню збройних протистоянь. Українська держава має намір й надалі продовжувати миротворчу діяльність, тим самим виконуючи свої обов'язки перед міжнародним товариством та здійснюючи внесок у зміцнення миру та стабільності на нашій планеті.

Таким чином, Україна, як одна з держав-засновниць ООН та відповідальний член міжнародного товариства, продовжує відгравати активну роль у миротворчих місіях і по сьогоднішній день, здійснюючи важливий внесок разом з іншими країнами у зміцнення миру та стабільності, розв'язання збройних конфліктів і недопущення виникнення нових осередків напруги.

Література

1. Аннан Кофи А. Общая судьба общая решимость. Годовой доклад о работе Организации за 2000 г. – Нью-Йорк, 2000. – 137 с.
2. Історія миротворчої діяльності Збройних Сил України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/istoriya-mirotvorchoi-diyalnosti-zbrojni-sil-ukraini.html>
3. Федерація організацій миротворців України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vofomu.ucoz.ua/>

РОЛЬ М.П. ПЕТРОВА У СТВОРЕННІ ТЕОРІЇ РОЗРАХУНКУ НАПРУГИ В ЗАЛІЗНИЧНИХ РЕЙКАХ

Янін В.А. докторант кафедри екології та безпеки життєдіяльності Державного університету інфраструктури та технологій

М.П. Петров – видатний російський вчений в галузі залізничного транспорту, почесний член Петербурзької Академії наук (1894), інженер-генерал. Закінчив Інженерну Академію в Петербурзі (1858). Учень М.В. Остроградського, з 1862 р. – викладав в Інженерній Академії на кафедрі математики в Остроградського (з 1867 р. – професор), з 1866 р. – також в

Петербурзькому технологічному інституті (з 1871 р. – професор), з 1871 р. одночасно працював в Головному управлінні російських залізниць, у 1888–1892 рр. Голова правління казенних залізниць. З 1892 р. – Голова Інженерної Ради Міністерства шляхів сполучення, з 1893 р. – товариш міністра шляхів сполучення. Основний науковий напрямок – гідродинамічна теорія змащування. У 1881 р. почав експериментальні дослідження і в 1883 р. опублікував роботу «Тертя в машинах і вплив на нього змащувальної рідини». Обґрунтував гіпотезу І. Ньютона про пропорційність напруги тертя всередині рідини і відносної швидкості її руху для ламінарних течій. Вказав на можливість існування турбулентного режиму руху рідини. Виходячи із законів гідродинаміки вязкої рідини сформулював закон тертя при змащуванні. Працював також в галузі теорії віскозиметрії і прикладної механіки. Запропонував приблизний метод профілювання зубчатих коліс. Учасник будівництва Трасибірської магістралі. Низка праць відноситься до проблем залізничної техніки. отримав за це Ломоносівську премію (1894 р.).

Одночасно з розробками у сфері економічних питань, думки М.П. Петрова, з властивими їм оригінальністю, не переставала проникати в глибину важливих технічних досліджень. Дванадцять, пов'язаних між собою монографічних досліджень, які з'явилися в період з 1903 по 1915 рік, представляють собою передумову, обґрунтування і детальную розробку створеної ним теорії розрахунку напруги в рейках.

Враховуючи, що рейок в Російській імперії було вкладено в той час біля 280 млн. пудів, і до Першої світової війни їх щорічно мінялося до 8–10 млн. пудів, стає очевидною актуальністю даного питання. Майбутнє будівництво залізниць повинно було вимагати таку кількість рейок, яка вираховувалася десятизначними числами пудів. Не дивлячись на таку виняткову важливість, дана проблема не була вирішена навіть такими попередниками як М.П. Петров, як Дж. Г. Стоке, Філіпс, К. Ціммерман і навіть А.Ж. К. Сен-Венан, який запропонував першу математичну теорію пластинчатої течії металу. Диференційне рівняння, яке виділяло прогинання лежачого на пружних опорах

рейки під впливом дії сили тяжіння колеса, що котиться, було виведене Стоксом, але інтегрування цього рівняння з метою отримання кінцевого рішення, близького до реальних умов руху, на той час не предсталося можливим. Результати дослідження К. Ціммермана широко застосовувалися в залізничній практиці. Але щоб проінтегрувати рівняння Стокса, він був змушений увести такі допущення, які ідеалізували умови кочення колеса по рейці. Він представив, що рейка лежить як вільна, зовсім незакріплена на кінцях балка всього на двох нерухомих опорах і, крім того, процес кочіння колеса по рейці ним розглядався як безвідривний. Рішення, отримане в кінцевому вигляді при таких допущеннях, не кажучи про прийняту умову і нездійсненій ідеальній моделі контактування колеса і рейки, давало нереальну і таку, що піддається навіть приблизній оцінці, картину.

Властива М.П. Петрову дивовижна оригінальність і сміливість підходу до вирішення важких науково-технічних завдань відкрила йому і тут абсолютно новий шлях рішення питання про напруги в рейках в найбільш широкій його постановці. Математична складність завдання була легко усунена відкритою ним можливістю зв'язати визначення динамічного впливу поступальної швидкості колеса на виникаючі напруги в рейці зі статичним розглядом завдання, що розглядається. Завдяки прийому М.П. Петрова вдалося замінити рівняння Стокса двома різними рівняннями, після чого інтегрування вже не представляло труднощів.

Так само, як у питанні тертя, в даному випадку ним була виділена і визначена істинна міра впливу кожного з елементів, до складу якого при поступальному русі колеса під час взаємодії між собою входять і коливання ресор, і сила інерції колеса, ускладнена можливою невідповідністю центра обертання з центром інерції, і інерція рейки зі шпалами і баластом, «неправильності» і дефекти рейки, і різновелика пружність баласту, яка залежить від якості підбивки шпал.

Слідючи за наміченим шляхом, задача була вирішена в 1903 р., і результати відразу ж були опубліковані на сторінках «Записок Російського технічного

товариства». Рейка розглядалася як балка, яка лежить на двох пружних опорах. В тому ж році в розрахункове рівняння були введені послідовні чотири, а відтак шість опор. Далі рівняння траєкторії точки доторкування колеса з рейкою було проінтегроване з урахуванням «неправильностей» колеса і рейки. З'ясувалося, що вплив вібрації рейки, що збільшувало динамічну складову лише на 40%, значно поступається впливу названих «неправильностей», здатних підвищити динамічну складову до 200–300%.

Всупереч існуючій тоді думці, з'ясувалося порівняно малий вплив на міцність рейки відстанями між осями шпал. Була показана можливість, при збереженні великої точності, розгляду впливу лише одного котящогося колеса до тих пір, поки відстань між центрами коліс не сягне півтора-двох прогонів між шпалами, для більш близьких відстаней було зроблено інший розрахунок, маючи на увазі три і чотири колеса.

Завдяки працям М.П. Петрова було вирішено важливе питання про раціональне встановлення допустимих напруг при розрахунку динамічного впливу колеса на рейку. Не порушуючи умови міцності, стало можливим допускати на залізницях Російської імперії рух поздів зі швидкістю 100 верст на годину там, де допускалася швидкість 60 км на годину, за умови належного утримування колії і рухомого складу і без збільшення ваги рейок.

ЗМІСТ

NECESSITY FOR CHANGE AND SPECIAL EDUCATION IN SCHOOLS Armstrong N.	3
CHILDREN AND FAMILY INTEGRATION IN SOCIETY Breinez I.	6
THE STATE AND DEVELOPMENT OF ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND TURKMENISTAN AT THE PRESENT STAGE Annagurbanov Batyr	9
DEVELOPMENT OF POLITICAL RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND TURKMENISTAN AT THE TURN OF XX - XXI CENTURIES Dzhumageldiyev Ahmet.....	11
FOLK TRADITIONS OF SLOBOZHANSK CHINA POPULATION. Bilan Irina.....	14
COMPUTER GAMES AS A WAY OF REMOTE TYPE OF HISTORICAL INFORMATION Sapytska Olena	17
ВНЕСОК УКРАЇНИ В ОСВОЄННЯ ЦІЛИННИХ ЗЕМЕЛЬ СРСР Бабкін Юрій	21
К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ ЖИЗНЕОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОНЕЦКОГО ГОРНО- МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО ЦЕНТРА ЭПОХИ ПОЗДНЕЙ БРОНЗЫ (ПО МАТЕРИАЛАМ КАРТАМЫШСКОГО КОМПЛЕКСА) Бровендер Юрий Михайлович.....	26
РІЗНОМАНІТНІСТЬ НАВЧАННЯ: ТЕХНОЛОГІЇ І ТРАДИЦІЇ Волкова Ольга.....	29
USING OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES ON HISTORY LESSONS Volovik Olena	31
«КОСА» ТУЗЛА У СУЧАСНИХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ Воронкін Максим	33
ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ НА ЛУГАНЩИНІ У 1920-х РОКАХ Довжук І.В.....	37
РОЗВИТОК ЕОМ НА ПОЧАТКУ 60-х РОКІВ ХХ СТ. У М. СЕВЕРОДОНЕЦЬКУ	

Калауланова Н.О.	42
ВНЕСОК Й.О. ПОКРОВСЬКОГО (1868–1920) В РОЗВИТОК НАУКИ РИМСЬКОГО ПРАВА	
Пилипчук О.О.	45
ВІДНОСИНИ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО З ЙОГО СУЧАСНИКАМИ ДОСЛІДНИКАМИ ПРИРОДИ УКРАЇНИ	
О.Я. Пилипчук,	51
ВЗАЄМОВІДНОСИНИ У ВЛАДНИХ СТРУКТУРАХ УКРАЇНИ НА ТЛІ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ 1930-х РОКІВ.	
Сергієнко С.Ю.	52
Історія Свято-Покровського монастиря м. Харкова	
Сєдих Олександр,	55
СУСПІЛЬНА РОЛЬ ЖУРНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ	
Ситькова О.В.....	57
ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГОЛОДУ 1946 – 1947 РОКІВ В УКРАЇНІ	
Сич Дмитро	63
THE ROLE OF INFOGRAPHICS IN RELAYING HISTORICAL FACTS	
Sobol S., Sapytska O.M.....	68
THE HISTORY OF THE FORMATION OF THE RED CROSS IN THE WORLD AND UKRAINE	
Тymoshenko Andriy	70
М.В. ВІНОКУРОВ ПРО ПРОБЛЕМУ СХОДЖЕННЯ З РЕЙОК ПОЇЗДІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	
Устяк Н.В.	73
УЧАСТЬ УКРАЇНИ У МИРОТВОРЧИХ МІСІЯХ ООН	
Фісак Валерія	76
РОЛЬ М.П. ПЕТРОВА У СТВОРЕННІ ТЕОРІЇ РОЗРАХУНКУ НАПРУГИ В ЗАЛІЗНИЧНИХ РЕЙКАХ	78
Янін В.А.....	78

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

XII міжнародної наукової конференції

«Актуальні питання історії, археології, науки і техніки»

Сєверодонецьк
25-26 квітня 2019 року

Відповідальний за випуск *В.П. Михайлюк*
Оригінал-макет *С.Є.Соболь*

Підписано до друку 25.04.2019.
Формат 60×84¹/₁₆. Гарнітура Times.
Умов. друк. арк 13,5. Обл.-вид. арк. 14,2.
Наклад 300 прим. Вид. № 3253. Замов. № 2(2020).
Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса видавництва: 93400, м. Сєверодонецьк,
просп. Центральний, 59а,
E –mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com

Надруковано:
Відділ технічного обслуговування СНУ ім. В. Даля
Адреса: просп. Центральний, 59-А
м. Сєверодонецьк, 93400, Україна

